

ÅRSRAPPORT 1997

*

Utarbeidet av
Therese Lohne og Anne Karin Storhaug
daglig ledere

JURK

Juridisk Rådgivning for Kvinner

FORORD

Denne rapporten gir en oversikt over JURKs virksomhet i 1997.

Årsrapporten brukes både internt og eksternt. Den fungerer som en kortfattet orientering til nye saksbehandlere i JURK og blir distribuert til bevilgende myndigheter. Den blir videre benyttet av enkeltpersoner, organisasjoner, offentlige organer og andre interesserte. Rapporten kan bestilles ved henvendelse til JURK.

For de som er interessert i å vite mer om JURKs arbeid, anbefaler vi å ta direkte kontakt med oss, da denne rapporten ikke er tilstrekkelig til å gi et uttømmende bilde av vår virksomhet.

Rapporten bygger i stor grad på oppsettet fra tidligere årsrapporter. Det gjør det enklere å sammenligne driften fra år til år.

Oslo, februar 1998

Therese Lohne

Anne Karin Storhaug

daglig ledere

INNHOLDSFORTEGNELSE

I	Presentasjon av Juridisk rådgivning for kvinner	5
1.	Innledning	5
2.	Formål	6
3.	JURKs virksomhet	6
4.	Organisasjonen	7
	Tilholdssted og telefonvakt	8
	Mottak av radsøkende	8
II	Økonomi og drift	9
1.	Finansiering	9
2.	Drift	11
3.	Årsregnskap for 1997	12
4.	Gratisarbeid	14
III	Saksmateriale og metode	15
IV	Antall klienter	16
V	Opplysninger om de radsøkende	17
1.	Bosted	17
2.	Statsborgerskap	18
3.	Sivil status	19
4.	Antall barn	20
5.	Alder	20
6.	Yrke og forsørgelseskilde	21
7.	Hvordan fikk kvinnen kjennskap til JURK	22
8.	Hvorfor kvinnen oppsøker JURK fremfor andre rettshjelpere	23
9.	Tidligere kontakt med rettshjelper	24

VI	Problemområdene	25
1.	Oversikt over rettsområdene	25
2.	Ekteskap	26
3.	Barn og foreldre	28
4.	Ugift samliv	29
5.	Trygde-, sosial- og forvaltningsrett	31
6.	Arverett	33
7.	Boligrett	33
8.	Gjeld	33
9.	Arbeidsrett	34
10.	Rettshjelpsrett	34
11.	Fremmedrett/internasjonalt privatrett	35
12.	Fengselsrett	35
VII	Mishandling av kvinner og barn	36
1.	Metode	36
2.	Mishandling	37
3.	Opplysninger om de rådsøkende	39
4.	Kommentarer til tabellene	40
VIII	Prinsipielt og forebyggende arbeid	41
1.	Bredtveitgruppa	41
2.	Innvandrerkvinnegruppa	44
3.	Volds- og mishandlingsgruppa	47
4.	Prinsipiell gruppe	50
5.	Rettspolitisk gruppe	52
6.	Studieturgruppa	54
7.	Prosjekter	56
8.	Fellesseminaret	58
IX	Intern skolering	59
	Vedlegg	61
1.	Skriftlig materiale	61
2.	Medarbeideroversikt	62
3.	Program for opplæringsuken, vår	63
4.	Program for opplæringsuken, høst	64
5.	Mønsterark	65
6.	Registreringsskjema for mishandlingssaker	66

KAP I

PRESENTASJON

1. INNLEDNING

I 1974 ble Juridisk Rådgivning for Kvinner (JURK) startet som et grunnforskningsprosjekt etter initiativ fra kvinnelige jurister og jusstudenter som arbeidet i Kvinnesaksgruppa ved Det Juridiske fakultet. Gjennom sitt arbeid oppdaget de en utbredt mangel på rettskunnskap blant kvinner. Det viste seg at det skulle svært mye til før kvinnene tok kontakt med rettshjelpsapparatet. Et annet problem var at kvinner som hadde tilegnet seg juridiske kunnskaper også hadde vanskeligheter med å bruke dette i sin egen situasjon. I ettertid har arbeidet i JURK bekreftet resultatene fra undersøkelsen.

Lovverket er i dag formelt kjønnsnøytralt. Ved praktiseringen viser det seg imidlertid at kvinner ofte kommer dårligere ut av konfliktsituasjoner enn menn. Kvinners livssituasjon er i perioder svært ulik menns. Dermed vil formelt kjønnsnøytrale lovregler ikke føre til reell likebehandling. I tillegg har menn gjennomgående mer rettskunnskap enn kvinner. Erfaring viser at kvinner også har vanskeligere for å orientere seg i og benytte seg av det tradisjonelle rettshjelpsapparatet.

JURK blir drevet med dispensasjon fra advokatmonopolet. Dispensasjonen er gitt av Justisdepartementet.

Vi gir gratis juridisk bistand til alle kvinner som oppsøker oss. Med de stadig strammere rammene for fri rettshjelp er dette særlig viktig. Vår rettshjelp gis utelukkende til kvinner, og det stilles ingen øvrige vilkår. Dette medfører at JURK blir kontaktet av kvinner fra alle sosiale lag, men felles for de fleste er at de i liten grad har midler til egen disposisjon. En stor del av våre klienter har også økonomiske problemer.

De rådsøkende gir selv uttrykk for at de foretrekker kvinnelige saksbehandlere. Mange føler at de oppnår bedre forståelse for sin situasjon og oppgir at de kommuniserer bedre med kvinnelige rettshjelpere i forhold til mannlige. Likestillingsloven gir oss hjemmel til slik drift, jfr lovens § 3, 3. ledd om likestillingsfremmende tiltak. En avhandling fra 1995, skrevet av to tidligere jurkere, Hildur Nilsen og Tone Christin Galaasen, viser at bare 10% av landets praktiserende advokater er kvinner, selv om det hvert år blir uteksaminert like mange kvinnelige som mannlige jurister. Ønsker man en kvinnelig rettshjelper, er tilbudet med andre ord svært begrenset.

JURK finansieres hovedsaklig gjennom bevilgninger fra staten ved Justisdepartementet, flere kommuner samt Studentskipnaden i Oslo (SiO). Se nærmere om finansiering under kapittel II .

2. FORMÅL

JURKs hovedformål er å bekjempe kvinneundertrykking og å bedre kvinners rettsstilling.

Som jusstudenter ønsker vi å benytte vår kunnskap om lovverket ved å gi råd og veiledning til kvinner.

Gjennom den konkrete rettshjelpen blir kvinnens spesielle rettshjelpsbehov avdekket. Rettshjelpsbehovet skyldes i utgangspunktet den generelle kvinneundertrykkingen. Det kan også ha sitt grunnlag i kvinnens særegne behov og livssituasjon. Det har vist seg at det tradisjonelle rettshjelpsapparatet har liten forståelse for kvinnens særskilte rettshjelpsbehov. JURK har her en viktig funksjon.

JURK er en etablert del av kvinnebevegelsen

JURKs formål og organisasjonens utspring fra den tidligere Kvinnesaksgruppa ved Universitetet i Oslo, gjør oss til en etablert del av kvinnebevegelsen i Norge.

JURK har i 1997 samarbeidet med andre organisasjoner og er representert i styret i Rettspolitisk Forening.

3. JURKS VIRKSOMHET ER TREDELT

1) Gratis rettshjelp til kvinner

Vi yter rettshjelp til kvinner i ulike rettslige konfliktsituasjoner. Det vil si at vi prøver å ivareta den rådsøkendes interesser ut fra gjeldende rett gjennom saksbehandling og partsrepresentasjon.

2) Rettspolitisk arbeid i et kvinneperspektiv

Det prinsipielle arbeidet drives ut i fra de erfaringer vi gjør gjennom den konkrete rettshjelpen. Det kvinnepolitiske perspektivet står i sentrum. Dette vil si at vi vurderer kvinnens rettsstilling etter gjeldende rett og kommer med forslag til forbedringer der det er nødvendig for å oppnå reell likestilling. På enkelte rettsområder er det også ønskelig med regler som ivaretar og respekterer kvinnens spesielle behov.

Det rettspolitiske arbeidet ivaretas blant annet gjennom utarbeidelse av høringsuttalelser til nye lovforslag, påvirkning av offentlige instanser, deltakelse i samfunnsdebatten ved avisinnlegg, radioprogram m.m.

3) Forebyggende arbeid

En viktig del av JURKs virksomhet er forebyggende rettshjelp og rettsinformasjon. Vi arbeider under målsetningen "hjelp til selvhjelp". Vi legger i stor grad vekt på kunnskapsformidling, konkret og generelt, for å gjøre kvinner i stand til selv å løse sine juridiske problemer.

Det forebyggende arbeidet er en svært viktig del av JURKs arbeid for å demme opp for den bevisst eller ubevisste kvinneundertrykkingen som skjer i det norske samfunnet.

Det forebyggende arbeidet gjøres i hovedsak ved:

Konkret rettshjelp

JURKs målsetning er bl a er å informere kvinner om deres juridiske rettigheter før problemene faktisk oppstår. Det gis derfor hovedsaklig skriftlige svar med en orientering om kvinnens juridiske rettigheter i forhold til hennes problem.

Skriftlighetsprinsippet begrunnes med at kvinnen lettere kan forstå og huske svaret hun får. I tillegg mener vi at arbeidsformen har en bedre forebyggende effekt.

Foredragsvirksomhet

JURK holder foredrag om aktuelle juridiske emner for ulike foreninger, skoler, organisasjoner og andre instanser.

Skriftlig materiale

JURK har publisert boka «Kjenn din rett», utarbeidet brosjyrer, standardskriv og stensiler om ulike temaer, skrevet høringsuttalelser, artikler, leserinnlegg m.v. For oversikt over publikasjoner og standardskriv, se vedlegg nr 2.

4. JURKS ORGANISASJON

Ny organisasjonsstruktur

Siden starten i 1974 har JURK hatt flat struktur, med Fellesmøtet som eneste organ med beslutningsmyndighet. I dag stilles det stadig større krav til effektiv saksbehandling, både fra bevilgende myndigheter og den økende klientmassen. JURK er, og må være, en annen organisasjon i dag enn for 24 år siden. Vi har gjennom flere år sett et behov for en strukturendring på JURK. Det har etterhvert vist seg å være et svært tungrodd system, når alle medarbeidere skal styre organisasjonen på alle nivåer og særlig var det behov for å overføre arbeidsgivers styringsrett fra Fellesmøtet til et mindre organ.

Høsten 1997 ble det nedsatt en gruppe bestående av fire personer, som arbeidet med en gjennomgang av organisasjonen for å se hvilke endringer som var hensiktsmessige. Gruppen ble ledet av en tidligere daglig leder på JURK, og bestod i tillegg av en nåværende daglig leder samt to saksbehandlere. Strukturendringene ble vedtektsfestet i desember 1997, og trådte i kraft i januar 1998. Da det fremdeles er noen brikker som må falle på plass, vil arbeidet med endringer i organisasjonen fortsette utover våren 1998. I det følgende gis en oversikt over den nye organisasjonsstrukturen.

Fellesmøtet

Det var ikke ønskelig at organisasjonen fjernet seg for mye fra den flate strukturen. Fellesmøtet, som består av alle medarbeiderne på JURK, er derfor fremdeles det øverste organet. Alle medarbeidere er ansvarlig for virksomheten, men det er en viss differensiering i forhold til plikter og medbestemmelsesretten.

Fellesmøtet avholdes hver tredje uke. Alle saker av særlig viktighet for organisasjonen blir tatt på Fellesmøtet.

Styret

Det nye organet på JURK er Styret. Styret har myndighet til å ta beslutninger av administrativ art, samt avgjørelser som faller inn under arbeidsgivers styringsrett. I dag er Styret sammensatt av daglig leder og en saksbehandler fra hver saksbehandlingsgruppe. Saksbehandlerrepresentantene velges blant de som har jobbet et halvt år på JURK og som er inne i sitt siste semester som saksbehandler. Vedtak fattet i Styret kan klages inn for Fellesmøtet.

Daglig leder

Daglig leder har ansvaret for den daglig driften av JURK. For å få større kontinuitet i organisasjonen og for å få en organisasjonsmessig tilpassning i forhold til de andre rettshjelpstiltakene, ansetter JURK i 1998 en daglig leder på full tid. Den daglig lederen vil i utgangspunktet ansattes for to år.

Saksbehandlingsgruppene

Saksbehandlingen skjer i grupper som består av 6 eller 7 personer. I 1997 hadde vi 3 grupper. Her blir sakene diskutert og svarene godkjent. Gruppen er kollektivt ansvarlig for den enkelte sak, men det er alltid en saksbehandler som er kontaktperson og hovedansvarlig overfor den rådsøkende. Vi benytter dessuten faglig ekspertise på Universitetet, i departementene og på andre offentlige kontorer. Enkelte private advokater er også behjelpelige med faglig veiledning.

Den kollektive arbeidsformen er valgt både ut fra et rettssikkerhetssynspunkt og av hensyn til den enkelte saksbehandler. Vi innser de faglige begrensninger som kan ligge i at alle medarbeiderne er studenter, men vi mener dette blir kompensert gjennom en slik arbeidsform.

Tverrgruppene

I tillegg til saksbehandlingsgrupper har vi tverrgrupper. Navnet kommer av at de personmessig er satt sammen på tvers av saksbehandlingsgruppene og er avgrenset i forhold til saksområde.

De ulike gruppene er: Bredtveitgruppa, Innvandrerkvinnegruppa, Volds- og mishandlingsgruppa og Prinsipiell gruppe.

Gruppene står for det prinsipielle arbeidet innen sitt "fagområde".
Se mer om tverrgruppene arbeid under kapittel VIII .

Rettspolitisk gruppe (RPG)

Rettspolitisk gruppe koordinere og samordner det rettspolitiske arbeidet i tverrgruppene. Gruppen har også ansvaret for internopplæringen på JURK. RPG består av en saksbehandler fra hver tverrgruppe og daglig leder.

Tilholdssted og telefonvakt

JURK har kontor i Universitetets lokaler i Universitetsgaten 22 - 24, oppgang D. I 1997 hadde JURK telefonvakt mandag, onsdag og fredag fra kl 9-15, samt torsdag kl 17-20 på tlf 22 85 19 00.

Mottak av rådsøkende

JURK har kontortid for personlig fremmøte to dager i uken, tirsdag kl 12-14 og torsdag kl 16-20.

KAP II

ØKONOMI OG DRIFT

1. FINANSIERING

Justisdepartementet

Justisdepartementet tildelte i ordinære bevilgninger for 1997 kr 994 800. Midlene er øremerket saksbehandling og skal i hovedsak brukes til konkret juridisk rådgivning.

Oslo kommune

I 1997 fikk vi kr 400 000 i støtte fra Oslo Kommune. Dette er en økning på kr 15 000 fra 1996.

Akershus fylkeskommune

Fra Akershus fylkeskommune fikk vi i 1997 bevilget kr 70 000.
(Kr 100 000 i 1993, kr 50 000 i 1994 og kr 70 000 i 1995 og 1996).

Andre fylker og kommuner

Vi søker alle landets fylkeskommuner og kommuner om støtte til å dekke våre utgifter i forbindelse med henvendelser fra kvinner i deres kommuner.

I 1997 utgjorde disse bevilgningene totalt kr 58 000.

Studentsamskipnaden i Oslo

SiO bevilget i 1997 kr 60 000.

JURK har eget klientmottak i SiOs lokaler for studentaktivitet på Blindern. Foreløpig er mottaket annenhver fredag, men hensikten er å ha ukentlig mottak når en endelig løsning vedrørende lokaler og ukedag er kommet istand. Hvert semester har JURK en Blindern aksjon hvor det deles ut informasjon om JURK, klientmottaket på Blindern og om den juridiske bistand JURK kan tilby kvinnelige studenter.

Universitetet i Oslo

Universitetet i Oslo stiller gratis lokaler, strøm, telefon og B-post til vår disposisjon, noe som er av avgjørende betydning for vår eksistens.

Fredrikke Tønder Olsen og Martha Webergs legat

Bakgrunnen for legatet er et testament etter Fredrikke Tønder Olsen. Hun bestemte at avkastningen av en av hennes eiendommer skulle tilfalle utgiveren av bladet «Norges Kvinder», med pålegg om at bladet fortsatt skulle utgis etter følgende formål:

- 1) Større makt og innflytelser til kvinner
- 2) Kamp mot den overhåndtagene materialisme og senkede moral
- 3) Arbeide for et renere og bedre samfunn og en skjerpet rettsoppfatning i sedelighetssaker
- 4) Oppdragelse av en målbevisst ungdom

Utgiver av «Norges Kvinder» var Martha Weberg og ved hennes død i 1942 gikk avkastningen og forlagsrettighetene i arv til hennes døtre. Det ble etterhvert opprettet et legat i samarbeid med Norske Kvinners nasjonalråd, men etter noen år måtte bladet og senere Norske Kvinners Nasjonalråd opphøre.

De gjenværende i legatstyret var enige om at det måtte treffes en ordning med hensyn til en best mulig oppfølging av legatets formål. Etter en sondering fant styret ut at JURKs arbeid tilfredstilte intensjonene og formålet til legatet. Den årlige avkastningen av legatet tilfaller nå JURK og legatet har fortsatt det samme navn.

I Legatets styre sitter til enhver tid Dekanus ved Det juridiske fakultet, leder av Norsk Kvinne- og familieforbund, daglig leder i JURK. Det fjerde medlemmet skal velges blant kvinnelige dommere i Borgartings lagmannsrett.

Annen økonomisk støtte

Midlene våre er i hovedsak forbeholdt saksbehandling. Derfor søker vi om ekstern støtte til prosjekter, deltakelse på seminar, studietur og annet.

Bidragstyttere i 1997 har vært:

Barne- og familiedepartementet, Justisdepartementet, Utenriksdepartementet, Utlendingsdirektoratet, Lovsamlingsfondet, Norske Kvinnelige Juristers Forening, Institutt for rettsosiologi, Universitetsforlaget, Kompetansesenteret for likestilling og Rettspolitisk forening.

Det kan leses mer om hvilke aktiviteter og prosjekter som har foregått i 1997 under kapittel VIII .

Problemer med finansieringen

JURK har helt fra starten i 1974 hatt problemer med finansieringen av driften. Vi bruker unødig mye tid og ressurser på å skaffe bevilgninger. Usikkerheten ved at vi hvert år ikke vet om eller hvor mye som gis i bevilgninger, hindrer mulighetene for langtidsplanlegging.

2. DRIFT

Til tross for usikker økonomi har vi i 1997 hatt full drift hele året, fra uke 1 til og med uke 51 (inkludert påsken).

Den usikre økonomien vanskeliggjør planleggingen og påfører organisasjonen et effektivitetstap. Vi ønsker å forbedre rettshjelpstilbudet ved å ansette flere saksbehandlere, utvide åpningstidene og særlig drive mer oppsøkende virksomhet for å nå de kvinnene som har minst ressurser. Vi ønsker i større grad å ivareta vårt prinsipielle arbeid i den utstrekning vi anser nødvendig.

Hittil har ikke saksbehandlingen lidd under JURKs dårlige økonomi. Ulempene ved manglende økonomiske midler har vært kompensert ved at medarbeidere har økt sin arbeidsinnsats. Også i år har medarbeiderne kun fått betalt for 15 timers uke, mens den faktiske arbeidstiden tilsvarer full stilling. Gratisarbeidet økte med 12,5% (fra ca 40% i 1996 til rundt 45% i 1997). Se forøvrig eget punkt om gratisarbeidet.

De fleste av medarbeiderne må ta opp studielån ved siden av arbeidet i JURK, og studiene blir som regel forsinket med minst ett semester. JURK blir i realiteten delvis finansiert ved medarbeidernes studielån. I gratis arbeidsinnsats og tapt studieprogresjon tilsvarer hver av medarbeidernes innsats i kroner og ører et personlig økonomisk tap for den enkelte på ca kr 200 000 for den perioden de arbeider i JURK. Medarbeidernes idealisme er derfor en forutsetning for JURKs eksistens.

Med den organisasjonen og det antall medarbeidere vi har i dag, er grensen nådd for hva vi kan klare av økning i antall saker. Avhengig av andelen muntlige besvarelser og mengden av arbeidskrevende saker, kan JURK i dag yte juridisk bistand til ca 3000 - 3300 klienter i året.

3. ÅRSREGNSKAP FOR 1997

Inntekter

Bevilgninger:

Justisdepartementet	994 800,-
Oslo Kommune	400 000,-
Akershus fylkeskommune	70 000,-
Studentsamskipnaden i Oslo (SiO)	60 000,-

Buskerud fylkeskommune	10 000,-
Nordland fylkeskommune	10 000,-
Møre og Romsdal fylkeskommune	2 000,-
Rogaland fylkeskommune	5 000,-
Troms fylkeskommune	5 000,-

Asker kommune	5 000,-
Aure kommune	2 000,-
Bergen kommune	2 000,-
Forsand kommune	1 000,-
Hattfjelldal kommune	5 000,-
Lørenskog kommune	2 000,-
Namsskogan kommune	1 000,-
Nore og Uvdal kommune	2 000,-
Skedsmo kommune	5 000,-
Vikna kommune	1 000,-

Bevilgninger totalt: 1 582 800,-

Andre inntekter:

Diverse inntekter (Brosjyresalg, støtte til brosjyreprosjekter o.l.):	48 883,-
Fredrikke Tønder Olsen og Martha Webergs legat	19 000,-

Andre inntekter totalt: 67 883,-

Totale inntekter 1997: 1 650 683,-

Utgifter

Underskudd overført fra 1996	-15 139,- *
Lønn og feriepenger	1 320 626,- **
Arbeidsgiveravgift	175 176,-
Driftsutgifter	130 134,- ***
Datautstyr	18 120,-
Totale utgifter 1996:	1 659 195,-
Underskudd:	
Kr 8 512,-	
Underskuddet skyldes de stramme økonomiske rammene, som gjør det vanskelig å rette opp fjorårets underskudd i løpet av en bevilgningsperiode.	

- * Underskuddet fra 1996 skyldes nødvendige investeringer i nytt datautstyr.
- ** I 1997 hadde JURK 23 ansatte. Utgifter til lønn og feriepenger er såpass lave fordi over 40 % av arbeidet som nedlegges er ubetalt. (Se forøvrig egen statistikk over gratisarbeidet.)
- *** JURKs lave driftsutgifter skyldes at Universitetet i Oslo dekker alle våre utgifter til lokale, strøm, telefon og B-post. Støtten fra Universitetet er en nødvendig forutsetning for driften av JURK.

4. GRATISARBEID I 1997

Måned	Reell arbeidstid	Lønnet arbeidstid	Gratis arbeid	Gratisarbeid i %
Januar	365,0	197,0	168,0	46,0%
Februar	3785,0	1990,5	1794,5	47,4%
Mars	2681,5	1388,5	1293,0	48,2%
April	2083,0	1171,5	911,5	43,8%
Mai	2210,5	1330,5	880,0	39,8%
Juni	2956,0	1958,5	997,5	33,7%
Juli	1231,5	1000,5	231,0	18,8%
August	844,0	765,0	79,0	9,4%
September	2954,5	1594,5	1360,0	46,0%
Oktober	2800,5	1451,0	1349,5	48,2%
November	2326,0	1305,0	1021,0	43,9%
Desember	2045,0	1037,5	1007,5	49,3%
Totalt antall timer	26 282,5	15 190,0	11 092,5	42,2%

Tabellene viser arbeid som er utført av medarbeiderne i 1997.

Tallene viser at det ulønnede arbeidet som medarbeiderne utfører er av avgjørende betydning for JURKs eksistens, og for muligheten til å ta imot så mange klienter som vi gjør.

Gratisarbeidet har økt med 6 prosentpoeng sammenlignet med 1996. I perioder med ordinær drift ligger gratisarbeidet på ca 44-49%. I sommermånedene synker andelen. Grunnen til dette er at omlag halvparten av medarbeiderne blir fristilt om sommeren, og timene deres overført til de som jobber.

Tallene er basert på timelister. Det blir nedlagt flere arbeidstimer på JURK enn det som går fram av listene. Det er flere årsaker til dette:

- arbeid under selve studieturen til Guatemala er ikke registrert. Dette utgjør minst 700 timer ulønnet arbeid.
- arbeid som medarbeidere utfører i perioder hvor de er ute i fristilling/permisjon blir ikke registrert.
- vi har hatt en person ansatt på Kaja-tiltak første halvår av 1997. Hennes arbeidstimer ble ikke registrert.
- timelistene blir ikke alltid nøyaktig utfyllt.

Konklusjonen er at gratisarbeidet ligger på ca 45% av lønnet arbeidstid, (11 793 timer). Dette utgjør 6,7 årsverk. Verdien av arbeidet tilsvarer kr 80 x 11 793 timer = 943 440 kr. Feriepenger og arbeidsgiveravgift er ikke tatt med i beregningen.

KAP III

SAKSMATERIALE OG METODE

Saksmaterialet som ligger til grunn for rapporten er de personlige henvendelser vi har mottatt per telefon, på klientmottak i Oslo og ved brev fra kvinner bosatt over hele landet. I statistikken inngår ikke henvendelser fra f eks skoler, kvinnegrupper og andre organisasjoner som ønsker generelle opplysninger om kvinners rettslige stilling.

I forbindelse med første gangs henvendelse er kvinnen behjelpelig med å svare på standardspørsmål som noteres på et såkalt mønsterark, se vedlegg 5. Ved skriftlige henvendelser sendes mønsterarket til klienten med forespørsel om å returnere det i utfyllt stand. Svarene gir opplysninger både om den rådsøkende og hennes juridiske spørsmål/problemer. Opplysningene danner grunnlaget for utarbeidelsen av JURKs statistikk.

I statistikken er det en del "ikke oppgitt", fordi noen kvinner ikke ønsker, eller mener at de ikke kan svare på spørsmålene. En annen årsak er manglende retur av mønsterarket ved skriftlige henvendelser. Noe kan også skyldes manglende utfylling fra den enkelte medarbeiders side.

I en del tilfeller har kvinnen flere rettsspørsmål enn det som fremgår av mønsterarkets rubrikk for problemområder. Da vårt dataprogram ikke kan registrere problemområder utover de valgte, fremkommer dette ikke i statistikken.

KAP IV

ANTALL KLIENTER

	Antall	Prosent
Tlf/brev henvendelser	2756	89,0%
Personlig frammmøte	340	11,0%
Totalt	3096	100,0%

I 1997 har vi tatt imot henvendelser fra 3096 kvinner, som er en økning i forhold til 1996.

Det totale antallet i den følgende statistikken er 2973 saker. Tallet er lavere fordi enkelte av sakene ikke blir avsluttet i løpet av året, men arbeides videre med påfølgende år. Sakene registreres ikke i databasen før de er avsluttet.

Vi registrerer antall henvendelser uavhengig av om klienten har en eller flere saker/juridiske problemer til utredning hos oss. Klientens spørsmål blir registrert innenfor 21 juridiske problemområder i databasen. Dette året har vi registrert 6303 problemstillinger. Det blir i gjennomsnitt 2,1 problemområder per sak. På grunn av begrensninger i databaseprogrammet, er det reelle antallet problemområder per klient større.

Det er verd å merke seg at kvinnen ofte har flere rettsspørsmål under hvert problemområde. Dette fremkommer i statistikken over de enkelte rettsområder som behandles særskilt nedenfor i kapitel VI .

JURK har dessuten mottatt 50 henvendelser fra ulike instanser, offentlige kontorer, organisasjoner, krisesentre m.v., der de ber om å få tilsendt informasjon utarbeidet av JURK. Dette informasjonsmaterialet som utgjorde nærmere 1000 infofoldere/brosjyrer, blir distribuert videre til kvinner over hele landet. Informasjonsmaterialet benyttes dessuten til kompetanseheving internt i ulike instanser. Informasjonsspredningnen er en viktig del av JURKs rettsopplysende arbeid.

KAP V

OPPLYSNINGER OM DE RÅDSØKENDE

1. BOSTED

Det framgår av tabellen at JURK behandler saker for kvinner som er bosatt over hele landet.

	Antall	Prosent
Oslo	1277	43,0%
Akershus	545	18,3%
Aust-Agder	39	1,3%
Buskerud	149	5,0%
Finnmark	28	0,9%
Hedmark	54	1,8%
Hordaland	64	2,1%
Møre- og Romsdal	56	1,9%
Nord-Trøndelag	20	0,7%
Nordland	53	1,8%
Oppland	58	2,0%
Rogaland	73	2,5%
Sogn og Fjordane	16	0,5%
Sør-Trøndelag	50	1,7%
Telemark	70	2,4%
Troms	31	1,0%
Vest-Agder	28	0,9%
Vestfold	74	2,5%
Østfold	84	2,8%
Norden forøvrig	9	0,3%
Europa forøvrig	20	0,7%
Afrika	4	0,1%
Asia	4	0,1%
Nord-Amerika	5	0,2%
Latin-Amerika	4	0,1%
Ikke oppgitt	158	5,3%
Totalt	2973	100,0%

Over 60 % av våre klienter er bosatt i Oslo og Akershus. Dette er naturlig idet JURKs lokaler er i Oslo.

JURK får henvendelser fra kvinner bosatt i alle fylkene og noen henvendelser fra kvinner bosatt i utlandet. Ca hver tredje klient kommer fra områder utenfor Oslo og Akershus. Dette er svært positivt, da vi ser at intensjonen om å være et landsdekkende rettshjelpstilbud blir innfridd.

Også i 1997 arbeidet vi aktivt med å informere om vårt tilbud til kvinner fra områder utenfor Oslo og Akershus ved å drive PR-virksomhet - f eks ved intervju i ulike aviser, skrive artikler i forskjellige tidsskrift, sende informasjon til krisesenter, familievernkantor, offentlige kontorer og andre.

2. STATSBOGERSKAP

Kvinnens statsborgerskap

	Antall	Prosent
Norge	2607	87,7%
Norden forøvrig	48	1,6%
Europa forøvrig	71	2,4%
Afrika	19	0,6%
Asia	71	2,4%
Nord-Amerika	17	0,6%
Sør-Amerika	15	0,5%
Australia	2	0,1%
Ikke oppgitt	123	4,1%
Totalt	2973	99,9%

De fleste av klientene er norske statsborgere. JURK søker å hjelpe innvandrerkvinner med deres juridiske problemer, men de er i en del tilfeller avhengige av tolk. Selv om vi har mulighet for å benytte tolketjenesten i Oslo kommune, begrenses likevel vår mulighet til å nå fram og bistå fremmedspråklige kvinner.

Innvandrerkvinnegruppen på JURK startet i 1997 et prosjekt rettet mot innvandrerkvinner på norskopplæringskurs. Informasjon om innvandrerkvinnens rettigheter i Norge og om den hjelpen JURK kan gi, har trolig medført at flere utenlandske kvinner tar kontakt med JURK. Det har det vært en markant økning av klienter som har statsborgerskap utenfor Norden; fra 134 i 1996 til totalt 195 i 1997. Antall klienter fra Asia har økt til det dobbelte av hva det var i 1996. Se mer om innvandrerkvinnegruppen i kapittel VIII.

Mannens statsborgerskap

	Antall	Prosent
Norge	414	81,2%
Norden	15	2,9%
Europa	24	4,7%
Afrika	17	3,3%
Asia	21	4,1%
Nord-Amerika	8	1,6%
Sør-Amerika	4	0,8%
Ikke oppgitt	7	1,4%
Totalt	510	99,9%

Det totale antall menn er lavere enn registrerte saker. Dette skyldes enten at kvinnen er enslig, at mannen ikke er part i saken eller at kvinnen ikke ønsker å opplyse om mannens statsborgerskap.

Barnas statsborgerskap

	Antall	Prosent
Norge	148	84,0%
Norden	2	1,1%
Europa	8	4,5%
Afrika	1	0,6%
Asia	7	4,0%
Nord Amerika	2	1,1%
Ikke oppgitt	8	4,5%
Totalt	176	99,9%

Medarbeideren i JURK stiller kun spørsmål om barns statsborgerskap der det kan ha betydning for saken.

Noen av barna har dobbelt statsborgerskap og blir derved registrert på begge land.

3. CIVIL STATUS

	Antall	Prosent
Enke	52	1,7%
Gift	778	26,2%
Samboende	451	15,2%
Separert	384	12,9%
Skilt	324	10,9%
Ugift	803	27,0%
Ikke oppgitt	181	6,1%
Totalt	2973	100,0%

Mange kvinner kontakter JURK for å få opplysninger om sine juridiske rettigheter vedrørende separasjon og skilsmisse. En av årsakene til at ca hver fjerde klient er registrert som gift, er at de ikke endrer sivilstand før separasjonssøknaden er behandlet.

4. ANTALL BARN

	Antall	Prosent
Ingen barn	608	20,4%
1 barn	764	25,7%
2 barn	826	27,8%
3 barn	356	12,0%
4 barn	89	3,0%
5 barn eller flere	32	1,1%
Ikke oppgitt	298	10,0%
Totalt	2973	99,9%

Det totale antall barn i statistikken er over 4000. Det betyr at svært mange barn, gjennom mors kontakt, indirekte blir berørt av JURKs arbeid.

5. ALDER

	Antall	Prosent
0 - 20	27	0,9%
21 - 30	787	26,5%
31 - 40	930	31,3%
41 - 50	564	19,0%
51 -	316	10,6%
Ikke oppgitt	349	11,7%
Totalt	2973	99,9%

Hovedtyngden av klientene befinner seg i aldersgruppen 21-50 år, der aldersgruppen 31-40 år peker seg særlig ut.

6. YRKE OG FORSØRGELSESKILDE

Yrke

	Antall	Prosent
Arbeidsledig *	93	3,1%
Helse- og omsorgsarbeid	358	12,0%
Hjemmearbeidende	216	7,3%
Industriarbeider	28	0,9%
Kontor	560	18,8%
Selvstendig næringsdr.	49	1,6%
Servicenæring	284	9,6%
Student	309	10,4%
Trygdet	294	9,9%
Undervisning	185	6,2%
Annet	205	6,9%
Ikke oppgitt	392	13,2%
Totalt	2973	99,9%

De aller fleste arbeider innenfor typiske kvinneyrker; i helsevesenet, på kontor, i servicenæringer og i undervisningssektoren.

I databaseprogrammet kan det kun oppgis én forsørgelseskilde. Deltidsarbeid blir derfor ikke synliggjort i denne delen av statistikken.

*Kvinnene som har oppgitt at de er arbeidsledige har ikke blitt registrert som trygdet selv om de mottar arbeidsledighetstrygd.

Hel- eller deltidsarbeid

	Antall	Prosent
Heltid	1922	64,6%
Deltid	431	14,5%
Ikke oppgitt	620	20,8%
Totalt	2973	99,9%

Tallene for heltid innbefatter også heltidshjemmearbeidende, heltidsstudenter og trygdede. Det store antall "ikke oppgitt" gjør det vanskelig å vurdere materialet. JURKs erfaring er at en stor del av kvinnene som har barn, er deltidsarbeidende. Andelen av deltidsarbeidende kvinner er derfor trolig adskillig større enn det som fremgår av statistikken.

Forsørgersystem

	Antall	Prosent
Egen inntekt	1710	57,5%
Offentlige støtteordninger	694	23,3%
Mannens inntekt	126	4,2%
Studielån	87	2,9%
Annet	31	1,0%
Ikke oppgitt	325	10,9%
Totalt	2973	100,0%

Av 309 studenter er det bare 87 som har studielån som eneste inntektskilde.

Noen av klientene har flere forsørgerkilder, som foreksempel mannens inntekt i tillegg til egen inntekt. Databasen registrerer kun en forsørgerkilde, slik at tallene kun viser hovedkilden.

7. HVORDAN FIKK KVINNEN KJENNSKAP TIL JURK

	Antall	Prosent
Via en bekjent	988	33,2%
Via massemedia	195	6,6%
På et offentlig kontor	709	23,8%
Løpeseddel/plakat	203	6,8%
Advokat/rettshjelper	55	1,8%
Via krisesenter	39	1,3%
Via kvinnebevegelsen	21	0,7%
Andre	394	13,2%
Ikke oppgitt	369	12,4%
Totalt	2973	100,0%

Hele 33 % oppgir at hun er blitt anbefalt JURK gjennom en bekjent. Det tyder på at våre tidligere klienter er meget fornøyd med den hjelpen de har fått hos JURK.

Omlag 24 % av de rådsøkende oppgir at de har fått kunnskap om JURK på et offentlig kontor. Erfaringsmessig er dette familierådgivnings- og familievernkontorer, trygde- og sosialkontorer, samt fylkesmannskontoret i de ulike fylkene. Det er en økning i antall klienter som har fått kjennskap til JURK via offentlige kontorer. Trolig er det et resultat av at vi sprer informasjon om organisasjonen til de steder kvinner oppsøker.

Statistikken viser også at mange av våre klienter har fått vite om oss via massemedia.

55 klienter fikk kjennskap til JURK gjennom advokat eller annen rettshjelper. Det er kvinner som ikke fyller vilkårene for fri rettshjelp, og som heller ikke har råd til å engasjere en advokat. Flere trenger hjelp til å søke voldsoffererstatning og billighetserstatning. Erfaringsmessig er dette ikke "advokatmat", og det er etterhvert blitt alment kjent at JURK har god kompetanse på dette området. Det at vår hjelp er gratis er også av stor betydning i denne sammenheng, da voldsoffererstatningene ikke utgjør store beløp.

Generelt kan sies at kvinnens kjennskap til JURK gir uttrykk for hvor etablert vår virksomhet er. JURK har en bred profil. Vi er godt kjent både blant private og offentlige instanser.

8. HVORFOR KVINNEN OPPSØKER JURK FREMFOR ANDRE RETTSHJELPERE

	Antall	Prosent
Gratis	957	32,2%
Anbefalt av andre	823	27,7%
Enkelt/uforpliktende	215	7,2%
Kvinnelig saksbehandler	328	11,0%
JURKs rykte	79	2,6%
Misfornøyd med advokat	25	0,8%
Andre	140	4,7%
Vet ikke	36	1,2%
Ikke oppgitt	370	12,4%
Totalt	2973	100,0%

Nesten hver tredje kvinne oppgir at hun har blitt anbefalt å ta kontakt med JURK. Dette er en indikasjon på at tidligere klienter er fornøyde med den hjelpen de har fått. Det, og at en del oppgir at JURK har et godt renommé, tilsier at vi er et etablert rettshjelpstilbud i folks bevissthet.

For mange av kvinnene er det utslagsgivende at hun møter en kvinnelig saksbehandler når hun kontakter en rettshjelper. Her er JURK et unikt tilbud. At vårt tilbud er gratis er den årsaken flest oppgir som utslagsgivende for at klienten ber om hjelp fra JURK.

9. HVORVIDT KVINNEN HAR VÆRT I KONTAKT MED ANDRE RETTSHJELPERE ANGÅENDE DETTE JURIDISKE PROBLEMET

	Antall	Prosent
Har ikke hatt kontakt med rettshjelper tidligere	2077	69,9%
Har hatt kontakt med rettshjelper tidligere	627	21,1%
Ikke oppgitt	269	9,0%
Totalt	2973	100,0%

Hvilken type rettshjelp kvinnen har benyttet tidligere

	Antall	Prosent
Privat advokat	425	67,8%
Ktr. for fri rettshjelp	61	9,7%
JUSS BUSS	44	7,0%
Andre rettshjelpere	97	15,5%
Totalt	627	100,0%

JURK engasjerer seg i utgangspunktet ikke i saker der kvinnen får bistand av andre rettshjelpere. Vi ønsker å unngå dobbeltbehandling.

Dersom kvinnen har krav på fri rettshjelp, gir vi alltid generell rettsinformasjon da vårt formål er å gi rettsinformasjon til alle kvinner. Har kvinnen behov for videre representasjon i saken, henvises hun til kontoret for fri rettshjelp eller advokat.

I de tilfellene hvor kvinnen henvender seg til oss fordi hun ønsker en nærmere forklaring på advokatens arbeid, gir vi så langt det er mulig en slik forklaring. Når det gjelder privatpraktiserende advokater, er vårt generelle inntrykk at kommunikasjonen mellom han/henne og den rådsøkende ofte fungerer dårlig. Disse kvinnene gir jevnlig uttrykk for at advokaten snakker "over hodet" på dem, det vil si med et språk de ikke forstår.

I en del tilfeller har ikke den rådsøkende økonomi til å la advokaten arbeide videre med saken.

KAP VI

PROBLEMOMRÅDENE

1. OVERSIKT OVER RETTSOMRÅDENE

Problemområder	Antall	Prosent
Arbeidsrett	211	3,3%
Arverett	594	9,4%
Avtalerett	173	2,7%
Barn og foreldre	1205	19,1%
Boligrett	338	5,4%
Ekteskap	1812	28,7%
Erstatning/forsikring	116	1,8%
Fengselsrett	43	0,7%
Forvaltningsrett	74	1,2%
Folketrygdens ytelser	124	2,0%
Gjeld	197	3,1%
Fremmedrett/intern.	215	3,4%
Mishandling av kvinner og barn	137	2,2%
Personrett	11	0,2%
Retts hjelp	80	1,3%
Sivile saker	56	0,9%
Skatterett	20	0,3%
Sosialrett/helserett	56	0,9%
Strafferett	58	0,9%
Tingsrett	115	1,8%
Ugift samliv	668	10,6%
Totalt	6303	99,9%

Klientene har som regel spørsmål innen flere rettsområder.

I 1997 har det vært en økning i antall rettsområder i forhold til tidligere år (4947 problemområder i 1996). Dette bekrefter våre antagelser om at klientene som henvender seg til JURK har tyngre og mer komplekse saker enn tidligere. Noe av økningen kan også skyldes at det er bedre registreringsrutiner i organisasjonen.

Tabellen viser at kvinner har flest rettslige problemer ved samlivsbrudd, enten det er etter ekteskap eller ugift samliv. I forlengelsen av dette er det naturlig at JURK får mange henvendelser om barnerett.

I det følgende har vi valgt å konsentrere oss om disse problemområdene: ekteskap, barnerett, ugift samliv, trygderett, sosialrett, forvaltningsrett, arverett, boligrett, gjeld, arbeidsrett, retts hjelpsrett, fremmedrett og fengselsrett.

Problemområdene er valgt ut på grunn av deres størrelse i vårt materiale, og på bakgrunn av at vi finner enkelte områder spesielt interessante ut fra et kvinneverettslig og kvinneverpolitisk synspunkt.

Antall spørsmål i forbindelse med mishandling av kvinner og barn har hatt en sterk økning i forhold til tidligere år. Ut i fra et kvinneverpolitisk og menneskerettslig synspunkt vurderes problemer knyttet til mishandling i et eget kapittel om mishandling av kvinner.

2. EKTESKAP

	Antall	Prosent
Formuesforholdet (felleseie/særeie)	366	20,2%
Ektepakt	48	2,6%
Underholdsplikt	37	2,0%
Framgangsmåte ved sep./skilsmisse	478	26,4%
Særlig om oppgjør av felles bolig	227	12,5%
Praktisk gj.føring av skiftet forøvrig	129	7,1%
Bruksrett til felles bolig	28	1,5%
Skievdeling	104	5,7%
Oppgjør med særeiemidler	12	0,7%
Vederlagskrav	14	0,8%
Ektefellebidrag	41	2,3%
Brosjyre	246	13,6%
Annet	82	4,5%
Totalt	1812	99,9%

Separasjon/skilsmisse

Svært mange av klientene ønsker generell informasjon om separasjon og skilsmisse. JURK har derfor utarbeidet brosjyren "Separasjon og skilsmisse". Brosjyren sendes ut til den rådsøkende før saken blir nærmere behandlet, slik at kvinnen i fred og ro kan sette seg ned og få kort informasjon om gangen i en vanlig separasjons- og skilsmissesak. I noen tilfeller er denne informasjonen nok til å gjøre kvinnen selvhjulpen. I 1997 er det registrert dobbelt så mange brosjyre-henvendelser sammenlignet med 1996.

Mange kvinner har den oppfatningen at de ikke får separasjon dersom den annen part ikke samtykker. Her er det et klart behov for ytterligere rettsopplysning. Videre ønsker mange rådsøkende opplysninger om separasjonens rettsvirkninger, særlig med henblikk på skifte og barnefordeling.

Enkelte klienter frykter meklingen og trenger nøktern informasjon om hva det innebærer å gjennomføre mekling.

En del av sakene dreier seg om skilsmisse på grunnlag av faktisk separasjon. Noen saker gjelder skilsmisse ved dom uten forutgående separasjon, som regel på grunn av mishandling.

Formuesforhold

Kvinnene ønsker informasjon om begrepene sameie, særeie og felleseie. JURK ser stadig at det hersker stor forvirring og mange misforståelser om begrepenes innhold og praktiske betydning. Spørsmålene dreier seg om formuesforholdene ved inngåelse av ekteskap, under ekteskapet og ved oppløsning av ekteskapet.

Skjevdeling (Ekteskapslovens § 57)

Mange har også spørsmål om skjevdeling. Denne utvidede retten til å ta ut verdien av eiendeler man hadde med seg inn i ekteskapet eller har ervervet ved arv eller gave under ekteskapet, kom med i ekteskapsloven av 1991. Regelen kan blant annet gjøre behovet for særeieavtaler noe mindre. Siden regelen fortsatt er forholdsvis ny, er behovet for kunnskap stort på området.

Selv om det er avtalefrihet ved skifteoppgjør, fungerer reglene i ekteskapsloven som et utgangspunkt for hva partene mener er rimelig å kreve. Skjevdelingsregelen åpner for vanskelige vurderinger, mye skjønn og kompliserte regnestykker. Regelen er dermed vanskelig å anvende. Den kan øke konfliktnivået ved skifteoppgjøret, fordi det ofte er vanskelig å vite hva som blir resultatet av delingen i henhold til gjeldende rett. I praksis blir styrkeforholdet mellom forhandlingspartene avgjørende for resultatet.

Reglen skaper også problemer for par som har levd i et uregulert samliv, dvs uten samboeravtale. Etter noe år gifter de seg for å bringe "orden" i de økonomiske forholdene. Ofte er mannen registrert som eier av formuesgodene ved inngåelse av ekteskapet, mens kvinnen har brukt sine midler på mer forgjengelige verdier. Ved et skifte må kvinnen bevise at hun hadde en sameieandel før ekteskapet, for å avskjære et skjevdelingskrav fra mannen.

De ulike økonomiske forholdene mellom kvinner og menn i samfunnet, medfører at menn ofte har mer varige verdier enn kvinner. Det kan derfor reises spørsmål om skjevdelingsregelen favoriserer mannen ved skifteoppgjøret.

Boligen

Boligen er for de fleste det mest verdifulle og viktigste aktivum en har. Ved nesten alle samlivsbrudd er det viktig for partene raskt å få avklart hvem som skal/kan sitte med boligen - særlig hvor det er barn med i bildet. Kvinnene søker ofte hjelp for å avklare om de er sameiere i boligen, om de har rett og ikke minst økonomisk mulighet til å overta boligen. Dersom disse mulighetene ikke foreligger, blir det av og til et spørsmål om bruksrett til boligen, f eks så lenge barna går på skolen.

Praktisk gjennomføring av skiftet

Mange av kvinnene ønsker veiledning om hvordan skiftet skal gjennomføres. Ofte er det tilstrekkelig at kvinnene leser brosjyren "Separasjon og skilsmisse". Kunnskap om gjeldende rett gjør kvinnen i stand til å gjennomføre skiftet. Andre ganger ber kvinnene om hjelp til å sette opp et forslag til skifteavtale, og i en del tilfeller har kvinnen behov for at JURK representerer henne i forhandlinger med ektefellen. Årsaken kan ofte være et skjevt styrkeforhold partene imellom.

Ektepakt

I de fleste av disse sakene henvender kvinnen seg til JURK før hun undertegner en ektepakt som mannen ønsker å opprette. Dessverre har vi en del henvendelser der kvinnen allerede har undertegnet en ektepakt som hun først senere ser er urimelig. Dette gjelder særlig i forbindelse med samlivsbrudd.

Mange kvinner vil også vite hvilke formkrav som stilles til en ektepakt.

Underholdsplikt

Det har vært en økning i antall henvendelser fra kvinner som ønsker å få konkretisert innholdet i den gjensidige underholdsplikten. Det dreier seg om retten til opplysninger om ektefellens økonomiske stilling, underholdspliktens omfang og hva hun kan foreta seg hvis mannen forsømmer sin del av underholdsplikten. Ca 4 % av JURKs klienter forsørges av ektefellen. I tilfeller hvor mannen forsømmer underholdsplikten, har kvinnen svært vanskelig for å hevde sine rettigheter på området.

Oppsummering

I de to siste årene har JURK merket en endring i behandlingen av skiftesaker. Sakene er mer arbeidskrevende idet skifteoppgjørene er "tyngre" og det i større grad er behov for at JURK representerer kvinnen i forhandlinger. Statistikken bekrefter inntrykket. Flere trenger bistand utover den generelle rettsopplysningen.

3. BARN OG FORELDRE

	Antall	Prosent
Daglig omsorg	494	41,0%
Foreldreansvar	218	18,1%
Samværsrett/avtaler	274	22,8%
Barnebidrag	74	6,1%
Barnevern	20	1,7%
Adopsjon	10	0,8%
Farsskap	30	2,5%
Vergemål	7	0,6%
Annet	78	6,5%
Totalt	1205	100,1%

Generelt

Samfunnsdebatten om barneloven, samværsavtaler og fedres rettigheter i forhold til barna, synes å ha aktualisert latente konflikter. JURK registrerte i 1996 en økning i antall henvendelser om samværsrett generelt og om samværsavtaler. I 1997 har det vært en fordobling i antall henvendelser om daglig omsorg og foreldreansvaret.

Konflikter i forholdet barn - foreldre og foreldre imellom kan være vanskelige å håndtere. De juridiske konfliktene griper dypt inn i klientens liv på særlig følsomme områder. Dette stiller store krav til medarbeiderne, og sakene må vurderes grundig. Noen ganger er klienten best tjent med å bli henvist til et familievernkontor, spesielt når det gjelder samtaler på det mellommenneskelige plan. Når det gjelder juridiske problemer samt forståelsen av de forpliktelser man påtar seg ved å inngå en avtale, gir JURK den nødvendige informasjon.

Saksbehandlingen

Sakene dreier seg hovedsaklig om hvem av foreldrene som skal ha daglig omsorg for barna ved samlivsbrudd, eller hvordan samværsavtaler skal praktiseres. Mange kvinner uttrykker engstelse for at de skal miste den daglige omsorgen ved samlivsbrudd.

Kvinnen har i de fleste tilfellene hatt hovedansvaret for barna, men er redd for at mannen står sterkere enn henne i en barnefordelingssak. Han har ofte høyere inntekt, har normalt en bedre mulighet til å beholde felles bolig og kan generelt tilby barna bedre økonomiske kår. Ofte gir de rådsøkende uttrykk for at de ikke tør bryte ut av et dårlig ekteskap fordi mannen har overbevist dem om at de ikke vil få den daglige omsorgen for barna. JURKs rolle blir her å informere om rettstilstanden. Sentrale spørsmål er innholdet i foreldreansvaret, daglig omsorg, hva samværsretten innebærer og hvordan bidrag beregnes og utbetales.

I forbindelse med spørsmål om barnebidrag gir JURK alltid generell informasjon om klientens rettigheter på området. Ved detaljerte spørsmål, som eksempelvis utmåling av bidraget, må klienten ta kontakt med sitt lokale trygdekontor.

4. UGIFT SAMLIV

	Antall	Prosent
Samlivsavtale	210	31,4%
Eierrådighet og gjeldsforpliktelser	128	19,2%
Særlig om felles bolig	83	12,3%
Felles barn	4	0,6%
"Barnetestament"	5	0,7%
Gjensidig testament	9	1,3%
Brosjyren "Ugift samliv"	206	30,8%
Annet	23	3,4%
Totalt	668	99,8%

Problemet for samboere er at deres forhold ikke er regulert av én lov, som det i stor grad er for ektefeller. På noen rettsområder er det opprettet egne bestemmelser for samboere, andre steder likestilles f eks samboere som har felles barn med ektefeller, og atter andre steder er samlivsformen ikke vurdert i det hele tatt.

Det hersker mange misforståelser om samboeres rettsforhold. En utbredt misforståelse er at samboere etter 2 år faller inn under ekteskapsreglene. Behovet for rettskunnskap er derfor stort. I mange tilfeller kan det gi meget negative utslag for samboere som ikke har tatt sine forholdsregler. Et godt eksempel er samboeres manglende rett til arv etter hverandre. Faller den ene bort, kan den andre risikere å stå på bar bakke, selv etter mange års samboerskap. Dette rammer i større grad kvinner enn menn.

Brosjyrer om ugift samliv

I 1994 utarbeidet JURK på oppdrag fra Barne- og familiedepartementet brosjyren "Ugift samliv" som inngår i kortstokkserien til Statens Informasjonstjeneste. Denne ble laget på bakgrunn av JURKs egen brosjyre med samme navn. Den eldste brosjyren inneholder eksempler på samboeravtale, viljeserklæring om barn samt gjensidig testament.

Brosjyrene sendes ut til klienten sammen med konkrete rettsråd i saken. I noen tilfeller gjør disse opplysningene kvinnen selvhjulpen, men ofte kontakter hun saksbehandleren igjen med flere spørsmål. Av og til setter paret selv opp en samboeravtale som kvinnen deretter ber JURK vurdere det juridiske innholdet av. Samboere som gjennom brosjyren får et forslag til samlivsavtale, har lettere for å sette seg ned og tilpasse denne sin egen situasjon.

Eierrådighet og gjeldsforpliktelser

Kvinnene kontakter oss med spørsmål knyttet til eierforholdene eneeie og sameie. Hvem som råder over hva under samlivet og hvordan gjeldsforpliktelser skal fordeles både under og etter samlivet, er viktige temaer. Det er en stadig økning i henvendelser på dette området, noe som kan tyde på at kvinner er blitt mer bevisst på at det er viktig å avklare eierforholdene. For å rasjonalisere arbeidet i saker hvor det er behov for generell rettsinformasjon, har JURK laget en egen brosjyre om sameie.

Samlivsavtale

JURK jobber etter prinsippet om hjelp til selvhjelp og oppfordrer kvinnen og hennes samboer til selv å utferdige samboeravtalen. I noen tilfeller lager saksbehandleren et utkast til avtale, som samboerne må tilpasse sin situasjon. JURK gir tilbud om å vurdere det rettslige innholdet av avtalen før de endelig forplikter seg. I 1997 fikk JURK en fordobling i antall henvendelser om samlivsavtale. Dette har ført til at JURK nå utarbeider en egen standard samboerkontrakt. (Se eget punkt under prosjekter, kapittel VIII.)

JURKs erfaring er at det fremdeles er få samboere som oppretter kontrakt, noe som ofte setter kvinnen i en svak stilling. Kvinner benytter ofte sin inntekt til forbruksvarer, mens mannen anskaffer kapitalgjenstandene. Kjønnssrollemønsteret i samboerforhold skiller seg med andre ord ikke vesentlig fra ekteskapets.

Felles barn og barnetestament

Ved samboerforhold oppstår spørsmål omkring farskap og foreldreansvar. Mange av disse spørsmålene faller forøvrig inn under problemområdet barnerett, (se punkt 3). De rådsøkende ønsker ofte å vite hvordan de best sikrer sine barn. Det hender at paret både har felles barn og barn fra tidligere forhold. Kvinnene vil gjerne vite hvem som får foreldreansvar/daglig omsorg/samværsrett hvis de selv faller bort og hvordan arvereglene er for særkullsbarn m.m.

Felles bolig

For samboere reguleres boligforholdet i hovedsak gjennom tre lover; sameieloven, borettslagsloven og husstandsfellesskapsloven. Derfor er det mange kvinner som trenger veiledning om hvilken lov som kommer til anvendelse i deres tilfelle.

Arv/gjensidig testament

Samboere har ikke arverett, med mindre de oppretter testament til fordel for hverandre. Mange rådsøkende trenger derfor veiledning i testamentsreglene og opplysninger om hvordan samboerne kan sikre seg på andre måter.

Annet

Klientene har også spørsmål om arveavgift, samboeres manglende adgang til adopsjon og retten til løsørejendene. De har også spørsmål om hvilke beskatnings- og forsikringsregler som gjelder for samboere.

5. TRYGD-, SOSIAL- OG FORVALTNINGSRETT

Vi har valgt å plassere disse sakene under samme overskrift. Kvinner som trenger hjelp på et av disse områdene har ofte spørsmål på de to andre også. Det kan derfor være nyttig å se dem i sammenheng. Her, som på en rekke andre rettsområder, ser vi en utbredt mangel på rettskunnskap blant kvinner. Dette medfører at kvinner i en del tilfeller ikke oppnår de rettigheter de har krav på etter loven.

Ytelser etter folketrygdloven

	Antall	Prosent
Alderspensjon	7	5,6%
Attføring	9	7,2%
Barnetrygd	9	7,2%
Nedkomststønad/ fødselspenger	16	12,9%
Stønad ved sykdom	17	13,7%
Uførepensjon	16	12,9%
Ytelser til enslig forsørger	23	18,5%
Ytelser til etterlatte	3	2,4%
Yrkesskadetrygd	3	2,4%
Andre ytelser (Ftrl.)	21	16,9%
Totalt	124	99,9%

Ytelser til enslige forsørgere

Mange av kvinnene som oppsøker JURK med trygde- og sosialrettslige spørsmål, ønsker opplysninger om ytelser til enslige forsørgere. Endel av dem har aldri bodd sammen med barnets far. Mange av dem er i ferd med å bryte ut av et ekteskap eller samboerforhold der mannen er hovedforsørger. Felles for disse kvinnene er at de ikke ser seg i stand til å forsørge seg selv og barnet.

For å ha rett til overgangsstønad kreves det blant annet at man er formelt separert og har flyttet fra tidligere ektefelle. Dette skaper problemer fordi det kan være lang ventetid før man får separasjonsbevilling. Av økonomiske og/eller praktiske grunner deler endel bolig, til tross for at de formelt og reelt er separert. I disse tilfellene har heller ikke kvinnen rett til overgangsstønad.

Stønader ved sykdom og fødsel

Folketrygdloven er vanskelig å orientere seg i og relativt ofte foretas endringer. De fleste rådsøkende ønsker en orientering om hvilke rettigheter de har i forbindelse med fødsel, egen sykdom eller barns sykdom.

Attføring og uførepensjon

Kvinnen ønsker ofte veiledning i hvilke vilkår som gjelder for de enkelte ytelser. I endel tilfeller ønsker kvinnen hjelp til å forstå vedtak hun har fått fra trygdeetaten. Det hender også at vi hjelper den rådsøkende med å søke om ytelser eller med å anke vedtak hun ikke er fornøyd med. (Se mer om det under forvaltningsrett).

Ytelser til etterlatte

Vi får henvendelser fra gjenlevende ektefelle og gjenlevende fraskilt/separert ektefelle. I begge tilfeller er det vilkårene for stønad til etterlatte som står sentralt.

Sosialrett

	Antall	Prosent
Bostøtte (kommunal/statlig)	15	26,8%
Stønad til livsopphold	22	39,3%
Misbrukerproblemer	1	1,8%
Annet	18	32,1%
Totalt	56	100,0%

Også i 1997 gjaldt endel av sakene kvinner som faller utenfor folketrygdens ytelser, fordi de ikke oppfyller ett eller flere av lovens vilkår. Sakene dreide seg også om kvinner som etter et langt ekteskap ikke har mulighet til å få jobb på dagens arbeidsmarked.

Et stadig stigende antall saker gjelder enslige forsørgere som har problemer med å få pengene til å strekke til. Selv om det har blitt mer vanlig med støtte fra sosialkontoret, opplever vi ennå at mange ser på dette som ydmykende og kvier seg for å ta kontakt. Et annet problem er at kvinnen ofte har vanskeligheter med selv å kommunisere med sin saksbehandler på sosialkontoret.

Forvaltningsrett

	Antall	Prosent
Klage på trygdevedtak	5	6,8%
Klage på sosialvedtak	4	5,4%
Klage på andre forvaltningsvedtak	32	43,2%
Annet	33	44,6%
Totalt	74	99,9%

6. ARVERETT

	Antall	Prosent
Legalarv	279	47,0%
Testament	137	23,1%
Uskifte	49	8,2%
Dødsboskifte	23	3,9%
Odels-og åsetesrett	16	2,7%
Annet	90	15,2%
Totalt	594	100,0%

Spørsmålene vedrørende legalarv knytter seg både til ektefellens arverett, barns pliktdelsarv og legalarvingenes forhold til testament.

Vår erfaring viser at mange tror de må ha advokatbistand for å opprette et gyldig testament. Det er viktig for JURK å opplyse om reglene på dette området.

7. BOLIGRETT

	Antall	Prosent
Den rådsøkende er leietaker	173	51,2%
Den rådsøkende er utleier	54	16,0%
Depositum	4	1,2%
Fast eiendom kjøp/salg	74	21,9%
Annet	33	9,8%
Totalt	338	100,0%

JURK ønsker fortrinnsvis å hjelpe leietakere, fordi det i hovedsak er disse som har svakest økonomi. De fleste sakene gjelder oppsigelse av leieforhold, depositum og dekning av utgifter til den utleide leiligheten.

8. GJELD

	Antall	Prosent
Boliggjeld	32	16,2%
Inkasso	40	20,3%
Gjeldsordning	44	22,3%
Kausjonsansvar	18	9,1%
Annet	63	32,0%
Totalt	197	100,0%

Mange av våre klienter har spørsmål og problemer knyttet til gjeld. Ofte oppstår gjeldsproblemene i forbindelse med oppgjør etter et samlivsbrudd. Eksempler på dette er kvinner som overtar felles gjeld eller kausjonerer for partnerens gjeld.

9. ARBEIDSRETT

	Antall	Prosent
Ansettelse (bl a forbigåelse)	20	9,5%
Oppsigelse (ev endringsoppsigelse)	96	45,5%
Avskjedigelse	14	6,6%
Lønsspørsmål	42	19,9%
Annet	39	18,5%
Totalt	211	100,0%

Under "annet" faller blant annet henvendelser vedrørende fødsels- og svangerskapspermisjon der kvinnen ikke får de rettighetene hun har krav på fra arbeidsgiveren.

Vi får også generelle spørsmål om rettigheter etter arbeidsmiljøloven, lovligheten av arbeidskontrakter med videre.

10. RETTSHJELPSRETT

	Antall	Prosent
Info om fri rettshjelp	57	71,2%
Info om bistandsadvokatordningen	1	1,2%
Henvist til kontoret for fri rettshjelp	10	12,5%
Annet	12	15,0%
Totalt	80	100,0%

Over 70% av sakene er spørsmål vedrørende lov om fri rettshjelp. JURK informerer om ordningen, og hjelper til med å undersøke om kvinnen har rett på fri rettshjelp fra staten.

11. FREMMEDRETT/INTERNASJONAL PRIVATRETT

	Antall	Prosent
Oppholdstillatelse	142	66,0%
Arbeidstillatelse	1	0,5%
Familiegjenforening	22	10,2%
Internasjonal privatrett	27	12,6%
Annet	23	10,7%
Totalt	215	99,9%

Innvandrerkvinnegruppa har de siste årene drevet utadrettet virksomhet ovenfor innvandremiljøene. Målet har vært å nå denne kvinnegruppa med de samme tilbud vi har til resten av landets kvinner: gratis juridisk rådgivning, forebyggende og rettsopplysende arbeid og rettspolitisk engasjement.

Sakene gjelder i det vesentligste oppholdstillatelse, særlig i forbindelse med separasjon og skilsmisse. Mange kvinner får oppholdstillatelse i Norge gjennom familiegjenforeningsreglene, det vil si som "vedheng" til mannens oppholdstillatelse.

I forhold til 1996 har det vært en fordobling av henvendelser vedrørende oppholds- og arbeidstillatelse. Det har også vært en sterk økning i antall henvendelser om familiegjenforeningssakene.

Saker om internasjonal privatrett dreier seg om spørsmål om hvilket lands skifteregler som skal gjelde ved separasjon/skilsmisse når partene har tilknytning til flere land. Det kan også gjelde spørsmål om foreldreansvar og samværsrett når foreldrene er av forskjellig nasjonalitet.

Kategorien "Annet" dekker spørsmål som statsborgerskap, besøksvisum o.l.

For mer grundig gjennomgang av Innvandrerkvinnegruppas arbeid, se kapittel VIII .

12. FENGSELSRETT

	Antall	Prosent
Forhold i fengselet	12	27,9%
Søknad om 1/2 tid	10	23,3%
Benådning	2	4,7%
Overføring	6	14,0%
Annet	13	30,2%
Totalt	43	100,0%

Av statistikken fremgår imidlertid ikke det brede antall saksområder som Bredtveitgruppa dekker. Gruppa har også saker innen rettsområdene familie-, barne- og arverett, samt en del husleie- og gjeldssaker.

Se forøvrig grundig gjennomgang av Bredtveitgruppas arbeid under kapittel VIII.

KAP VII

MISHANDLING AV KVINNER

1. METODE

Generelt

Statistikken i det følgende bygger på registrerings skjemaer som saksbehandlerne fyller ut i de sakene der det fremkommer at kvinnen har blitt mishandlet. Vi regner det som sikkert at det er store mørketall her, da mishandling erfaringsmessig er et emne som er vanskelig å snakke om.

Mange kvinner søker vår hjelp for å få vite hvordan de skal få separasjon/skilsmiss. Årsaken til at de ønsker å gå til et slikt skritt kommer som regel ikke frem. Det er derfor svært viktig at saksbehandlerne er oppmerksomme på signaler som tyder på at kvinner har blitt eller blir mishandlet. I slike saker vil kvinnen ofte ha behov for mer informasjon om anmeldelse, krisesentre, erstatning fra gjerningsmannen, statlig erstatning til voldsofre o.l.

I 1997 ble det fylt ut 197 mishandlings skjemaer. Til sammenligning fikk volds- og mishandlingsgruppa 75 nye henvendelser i 1997. De resterende sakene der mishandlings skjema er fylt ut, er saker der klienten ikke har henvendt seg i anledning mishandlingen.

Mulige feilkilder

Mishandlings skjemaene er utfylt av saksbehandleren etter de opplysninger som kommer fram under samtalen med den rådsøkende. Dette gjelder også de tilfellene der klienten oppsøker JURK med andre juridiske problemer enn de som er knyttet til mishandling. Saksbehandleren stiller ikke spørsmålene direkte til den rådsøkende. Det medfører at ikke alle spørsmålene på skjemaet blir like godt opplyst og at det for enkelte spørsmål er forholdsvis store mørketall.

2. MISHANDLING

Mishandlers forhold til kvinnen

	Antall	Prosent
Ekte mann	80	39,6%
Samboer	13	6,4%
Eks-samboer eller eks-ektefelle	40	19,8%
Far	11	5,4%
Familiemedlem forøvrig	13	6,4%
Ukjent	11	5,4%
Andre	29	14,4%
Ikke oppgitt	5	2,5%
Totalt	202	99,9%

Grunnen til at det totale antallet i tabellen er høyere enn antall utfylte skjemaer, er at noen av kvinnene har opplevd mishandling fra forskjellige menn. Noen kvinner som har opplevd mishandling av far, kommer senere inn i forhold hvor de blir mishandlet av sin kjæreste/ektefelle/samboer. Andre kvinner opplever å bli mishandlet både av nåværende og tidligere ektefelle.

Arten av mishandlingen

	Antall	Prosent
Fysisk	47	23,9%
Psykisk	46	23,4%
Begge deler	95	48,2%
Ikke oppgitt	9	4,5%
Totalt	197	100,0%

I halvparten av tilfellene opplever kvinnen å bli mishandlet både fysisk og psykisk.

Åstedet

	Antall	Prosent
Hjemme	104	52,8%
Både i hjemmet og ute	26	13,2%
Annet sted	23	11,7%
Ikke oppgitt	44	22,3%
Totalt	197	100,0%

Det framgår av tabellen at det ikke er gatevolden som dominerer. De aller fleste kvinnene blir mishandlet i hjemmet. Med dette menes både eget hjem, partenes og foreldrenes hjem.

I de fleste tilfelle er det den samme mishandleren som har forgrepet seg på kvinnen både i og utenfor hjemmet.

Varighet

	Antall	Prosent
Opptil 1 år regelmessig	27	13,7%
Over 1 år	84	42,6%
Engangstilfelle	30	15,2%
Ikke oppgitt	56	28,4%
Totalt	197	99,9%

Anmeldelse

	Antall	Prosent
Ikke anmeldt	109	55,3%
Anmeldt *	17	8,6%
Anmeldt, domfellelse	10	5,1%
Anmeldt, saken henlagt	19	9,6%
Anmeldt, saken trukket	2	1,0%
Ikke oppgitt	40	20,3%
Totalt	197	99,9%

* Saker registret som anmeldt, angir de saker der saksbehandleren ikke vet resultatet av anmeldelsen, enten fordi saken er under arbeid hos politiet, eller fordi kvinnen ikke har opplyst om sakens utfall.

Tallene viser at under halvparten av kvinnene anmelder forholdet. Dette kan ha sammenheng med at overgriperen i over 75% av tilfellene er kvinnens ektemann/partner eller et annet nært familiemedlem.

Kontakt med andre instanser

	Antall	Prosent
Lege	43	16,1%
Politi	52	19,5%
Støttesenteret mot incest	6	2,2%
Krisesenter	31	11,6%
Psykolog	33	12,4%
Andre	19	7,1%
Ikke kontakt med noen	26	9,7%
Ikke oppgitt	57	21,3%
Totalt	267	99,9%

Kvinnene har gjerne vært i kontakt med flere instanser i hjelpeapparatet. Dette er årsaken til at sluttsommen i tabellen er høyere enn antall utfylte mishandlingsskjemaer. JURK forsøker å gi kvinnene råd med hensyn til hvor de kan få hjelp og støtte ut over det rent juridiske. Vi har også vært behjelpelig med å følge noen av kvinnene til politiet fordi de er redde for å gå alene.

3. OPPLYSNINGER OM DE RÅDSØKENDE

Alder

	Antall	Prosent
Under 20 år	5	2,5%
21 - 30 år	48	24,4%
31 - 40 år	61	31,0%
41 - 50 år	30	15,2%
Over 50 år	19	9,6%
Ikke oppgitt	34	17,2%
Totalt	197	99,9%

Yrke

	Antall	Prosent
Utearbeidende	74	37,6%
Trygdet	29	14,7%
Student/elev	15	7,6%
Hjemmearbeidende	16	8,1%
Arbeidsledig	6	3,0%
Ikke oppgitt	57	28,9%
Totalt	197	99,9%

Bosted

	Antall	Prosent
Oslo	96	48,7%
Akershus	23	11,7%
Østfold	5	2,5%
Vestfold	5	2,5%
Hedmark	1	0,5%
Oppland	1	0,5%
Buskerud	9	4,6%
Telemark	3	1,5%
Rogaland	8	4,1%
Hordaland	1	0,5%
Sogn- og fiordane	1	0,5%
Aust-Agder	2	1,0%
Finmark	4	2,0%
Nord-Trøndelag	2	1,0%
Sør-Trøndelag	1	0,5%
Nordland	4	2,0%
Danmark	1	0,5%
Sverige	1	0,5%
Resten av Europa	3	1,5%
USA	2	1,0%
Ikke oppgitt	24	12,2%
Totalt	197	99,8%

4. KOMMENTARER TIL TABELLENE

Mishandlingen skjer stort sett i hjemmemiljøet, enten hos kvinnen eller hos gjerningsmannen. Dette underbygger tidligere sterke antakelser om at hjemmevolden er utbredt.

De fleste sakene JURK behandlet innenfor dette området i 1997 gjaldt mishandling innenfor etablerte forhold (ekteskap og samboerforhold). Gjerningsmannen var kjent av den mishandlede fra før. Annen forskning på området bekrefter forholdet.

I de fleste tilfellene opplyser kvinnen at mishandlingen pågår over lengre tid. Flere av de som har tatt kontakt med JURK har levd i mishandlingsforhold i en årrekke. Det er noen kvinner som oppgir at de har vært utsatt for mishandling i opp til 25 år. Antall saker der mishandlingen er et engangstilfelle utgjør kun 15 % av saksmengden.

Kvinnene har ofte vært utsatt for vold av grov karakter. Mishandlingen har resultert i blodutredelser, sprekker i huden, svimmelhet, kvalme, utslåtte tenner, nedsatt hørsel og ribbeinsbrudd.

I tillegg til de rent fysiske skadene, har mange kvinner fått psykiske problemer av til dels alvorlig art. Mishandling skaper angst og er med på å bryte ned kvinnens selvfølelse og gjør henne avhengig av mannen. Fysisk mishandling skjer ofte i sammenheng med psykisk mishandling i form av maktdemonstrasjoner, nedsettende snakk og trusler om fysisk vold. Resultatet kan være at kvinnen skammer seg over det som har skjedd, føler seg medskyldig og er redd for å fortelle det til noen.

På grunn av det store antallet "ikke oppgitt" i tabellen over yrker, er det vanskelig å vurdere materialet, men det kan se ut som om trygdede er overrepresentert i forhold til JURKs totale klientmasse. Erfaringer fra arbeidet i volds- og mishandlingsgruppa viser at det er mange som opplever mishandlingen så belastende, at de senere blir uføretrygdet.

JURK har også fått henvendelser fra utenlandske kvinner med opphold i Norge på familiegjenforeningsgrunnlag. Mennene feilinformerer disse kvinnene om deres rettigheter i Norge, og om faren for å bli sendt ut av landet. Dette bruker mennene som et maktmiddel til å skape frykt og utrygghet hos kvinnen.

Vi har videre fått henvendelse fra norske kvinner som er gift med utenlandske menn. De er redde for å miste barna til utlandet dersom de separerer eller skiller seg fra mannen, og holder derfor ut i et mishandlingsforhold.

KAP VIII

PRINSIPIELT OG FOREBYGGENDE ARBEID

Det prinsipielle og forebyggende arbeidet er en svært viktig del av JURKs arbeid. Arbeidet er todelt. På individuelt plan henvender vi oss til kvinner, da allmenn rettsinformasjon har en klar forebyggende effekt. På generelt plan rettes arbeidet mot myndigheter, da vi ser hvordan lover og regler fungerer i praksis. Utarbeidelse av høringsuttalelser utgjør her en viktig del av arbeidet. Vi henvender oss også med allmen rettsinformasjon til organisasjoner og grupper av kvinner.

Mesteparten av våre bevilgninger er øremerket saksbehandling. I forhold til det prinsipielle arbeidet må derfor rettshjelpen prioriteres.

Det prinsipielle arbeidet bygger på de erfaringer vi gjør i saksbehandlingen. Hva slags prinsipielt arbeid som til enhver tid utføres, avhenger også av henvendelser utenfra; fra offentlige instanser, interesseorganisasjoner, krisesentre og enkeltpersoner.

Det prinsipielle arbeidet foregår i JURKs tverrgrupper. Tverrgruppene arbeider kvinnepolitisk innenfor bestemte rettsområder. JURK består av fire faste tverrgrupper: Bredtveitgruppa, Innvandrerkvinnegruppa, Volds- og mishandlingsgruppa og Prinsipiell gruppe. I tillegg opprettes egne grupper i forbindelse med særskilte prosjekter.

Rettspolitisk gruppe (RPG) samordner det prinsipielle og rettspolitiske arbeidet som utføres i tverrgruppene.

I det følgende gis en oversikt over det prinsipielle arbeidet som ble gjort i 1997.

1. BREDTVEITGRUPPA

Generelt om gruppas arbeid

Bredtveitgruppas formål er å gi juridisk bistand til de innsatte på Bredtveit kvinnefengsel og sikringsanstalt (heretter Bredtveit), samt øke de kvinnelige innsattes kunnskap om sine juridiske rettigheter. Vi gir råd i konkrete juridiske spørsmål og informerer om juridiske temaer som de innsatte er opptatt av. Det gis dessuten generell rettsinformasjon for å belyse de kvinnelige innsattes rettsstilling.

Bredtveitgruppa har i 1997 bestått av 4 medarbeidere.

Tilrettelegging av arbeidet

Klientmottak og annet arbeid på Bredtveit forutsetter et nært samarbeid med fengselets ledelse og personale. I denne sammenheng ble det i januar 1997 avholdt et møte med sosialsekretæren på Bredtveit, Astrid Tveit, der den praktiske gjennomføringen av klientmottakene ble diskutert.

Bredtveitgruppas nye medarbeidere har fått omvisningen på de ulike avdelingene og fått informasjon om selve driften av fengselet.

Informasjonsarbeidet på Bredtveit

Bredtveitgruppa har oppslag i fengselet om JURKs virksomhet og hva vi kan bistå de innsatte med. Deler av informasjonen er oversatt til engelsk, for å gjøre den mer tilgjengelig for utenlandske statsborgere.

Våren 1997 ble en informasjonsperm om JURK lagt ut på biblioteket på Bredtveit. Permen inneholder blant annet flere av JURKs brosjyrer, som gir informasjon om ulike rettsområder som er av betydning for kvinnelige innsatte.

For å informerer om hvilke type saker Bredtveitgruppa kan bistå med, ble det høsten 1997 laget en særskilt informasjonsfolder. Folderen deles ut til innsatte på Bredtveit og sendes ut til andre fengsler med kvinnelige innsatte.

Klientmottak - saksbehandling

To saksbehandlere har klientmottak i fengslet annenhver uke.

På klientmottaket i 1997 mottok Bredtveitgruppa 38 klienter. I tillegg fikk gruppa to henvendelser per brev. Dette er en økning på 11 klienter sammenlignet med 1996.

Mange av kvinnene har spørsmål om deres rettigheter under soningen og ved løslatelsen, herunder hjelp til søknader om permisjoner, overføring til andre fengsler og utsettelse av soning. Vi får mange henvendelser fra utenlandske kvinner som ønsker informasjon om prøveløslatelse etter halvtids soning eller overføring til et fengsel i sitt hjemland. Det er også flere som har spørsmål tilknyttet sin egen straffesak; det kan være gjenopptakelse av saken, vitneplikt eller annet. Den innsatte ønsker ofte informasjon om flere av disse rettsområdene.

Endel av henvendelsene er om barnerett. I motsetning til de mannlige innsatte har kvinnene sjelden noen som kan ta seg av hjem og barn mens de selv soner. Barna blir derfor tatt hånd om av barnevernet, og ofte plassert i fosterhjem i kortere og lengre perioder. Dette fører til at kvinnelige innsatte i større grad enn mannlige har problemer vedrørende barn både under og etter soning. Mange av kvinnene har vanskeligheter med å få barna tilbake etter avsluttet soning.

Flere av de insatte ønsker hjelp til å søke om gjeldsordning mens de soner. De som er dømt for vinningsforbrytelser skylder ofte store erstatningssummer til ofrene, i tillegg til at de har gjeld til banker og myndigheter. For mange vil det være av vesentlig betydning å få til en gjeldsordning, slik at de har ordnede økonomiske forhold etter løslatelsen.

Kvinnene har også spørsmål innenfor andre rettsområder, slik som familierett, arverett, trygderett og sosialrett.

Generell rettsinformasjon - informasjonsarbeid til øvrige fengsler

Grappa gir generell rettsinformasjon til kvinnelige innsatte. Ved å øke de innsattes kunnskap om sine juridiske rettigheter, vil kvinnene bedre kunne orientere seg i lovverket for å hindre og avhjelpe juridiske problemer. Erfaringsmessig virker denne type informasjon opplysende og forebyggende.

Prosjektet «Kvinner i mannsdominerte fengsel»

Bredtveitgruppa gjennomførte våren 1997 et prosjekt som de kalte «Kvinner i mannsdominerte fengsel». Bakgrunnen for undersøkelsen var signaler både fra kvinnelige og mannlige innsatte, om at kvinner i blandingsfengsel opplever seksuell trakassering fra de mannlige innsatte. Dersom dette var korrekt, ønsket Bredtveitgruppa å belyse forholdet og om mulig få endret situasjonen. For å undersøke nærmere, laget de et anonymt spørreskjema på norsk og engelsk, der kvinnene fikk spørsmål om de ble utsatt for seksuell trakassering under soningen. Skjemaene ble sendt til alle blandingsfengslene.

Svarprosenten var dessverre oppsiktsvekkende lav. Det er derfor vanskelig å si noe sikkert om resultatet. De svarene som er sendt inn viser dog et annet utfall en det vi kunne forvente ut i fra signalene som var bakgrunnen for undersøkelsen. Helseinntrykket er at de kvinnelige innsatte trives i blandingsfengsler og mener miljøet er bedre enn i rene kvinnefengsler. Det var nesten ingen svar som tydet på at kvinner blir seksuelt trakassert eller misbrukt av de mannlige innsatte.

Opplæring - rettspolitisk arbeid

Intern skolering

Som en del av skoleringen av medarbeiderne, har eksterne foredragsholdere holdt foredrag om fengselsvesenet og kvinnelige innsattes soningsforhold. Bredtveitgruppa har også deltatt på internopplæring arrangert av fengselsgruppa på JUSS-BUSS.

Omvisning i fengsel

Bredtveitgruppa arrangerte våren 1997 omvisning på Ullersmo landsfengsel. Alle fra JURK fikk anledning til å være med. En fengselsbetjent holdt foredrag om innsattes og ansattes hverdag og om Ullersmo generelt. Bredtveitgruppa noterte seg at det var store forskjeller på soningsforholdene for de insatte på Ullersmo, sammenlignet med forholdene for innsatte på Bredtveit.

Foreningen for Fangers Pårørende (FFP)

Bredtveitgruppa hadde høsten 1997 et møte med Solveig Velten og Hanne Lahnstein Hamsund fra FFP. På møtet informerte de om foreningens arbeid og JURK formidlet erfaringer fra klientmottaket på Bredtveit. Bakgrunnen for møtet var at vi ønsker et nærmere samarbeid med foreningen.

KROM-seminaret

Hvert år deltar JURK på KROMs årlige konferanse, som i 1997 ble avholdt på Synnseter 09.01 til 12.01. (KROM er Norsk Forening for Kriminalreform).

Seminaret gir god innsikt i kriminalomsorgen generelt, med innlegg og foredrag av personer fra fagmiljøet, innsatte og deres pårørende.

2. INNVANDRERKVINNEGRUPPA

Generelt om gruppas arbeid

Hovedformålet med gruppa er å nå ut til innvandrerkvinner med informasjon om deres juridiske rettigheter. Vi mener de har et særlig behov for den rådgivning vi kan tilby. Innvandrerkvinnegruppa arbeider med konkret saksbehandling, generelt rettsopplysende arbeid og rettspolitisk virksomhet.

Innvandrerkvinnegruppa bestod våren 1997 av 6 medarbeidere og høsten 1997 av 5 medarbeidere.

Saksbehandling - sakstype

Innvandrerkvinnegruppa fikk i 1997 131 nye klienter, som er en økning i forhold til tidligere år. Henvendelsene kommer fra kvinner fra alle deler av verden.

Et overveiende antall saker dreier seg om oppholdstillatelse for kvinnen selv og eventuelt hennes barn. Ofte er kvinnens oppholdstillatelse knyttet til mannens, enten ved at hun er gift med en norsk statsborger eller med en utenlandsk borger som har oppholdstillatelse i Norge. Dersom ekteskapet blir oppløst eller partene flytter fra hverandre før det har gått tre år, medfører dette som oftest at kvinnen ikke lenger har rett til å oppholde seg i Norge. Hun får ikke bosettingstillatelse på selvstendig grunnlag.

Dersom kvinnen kan bevise mishandling i ekteskapet, kan hun likevel få opphold på selvstendig grunnlag selv om hun ikke har vært i landet i tre år. Innvandrerkvinnegruppen har merket en økning i denne type mishandlingssaker. Det er også en økning i antall saker vedrørende tvangsekteskap.

I tillegg har vi også en del spørsmål fra norske kvinner om oppholdstillatelse for deres utenlandske ektemenn eller samboere. Kvinner som har vært samboende eller gift med utenlandske menn, har ofte spørsmål om oppholdstillatelse for den tidligere mannen/samboeren, skifteoppgjør, foreldreansvar og samværsrett.

Innvandrerkvinnegruppa behandler også spørsmål om internasjonal privatrett. Når forholdet har tilknytning til flere land, kan det oppstå spørsmål om hvilket lands rett som skal legges til grunn. Vi har merket en markant økning i antall lovvalgssaker.

Tilrettelegging av arbeidet

På grunn av manglende eller begrensede norskkunnskaper hos flere klienter, benyttes ved flere anledninger Tolketjenesten i innvandreretaten i Oslo Kommune. De gir gratis bistand.

Generell rettsinformasjon - informasjonsarbeid

Innvandrerkvinnemiljøer er generelt svært lukket og vanskelig å komme i kontakt med. Vi jobber derfor fortsatt med å nå ut med mer informasjon til denne gruppen. Der innvandrerkvinnene erfaringsmessig ferdes har vi forsøkt å legge ut informasjon om JURK. Vi ser at endel innvandrerkvinner ikke behersker norsk selv om de har bodd i Norge i flere år. JURKs informasjonsfolder er derfor oversatt til ulike språk; engelsk, tyrkisk, serbo-kroatisk, arabisk og urdu.

Skoleprosjekt

Som en følge av utbredt informasjonsarbeid kom det en henvendelse fra et bydelskontor, om innvandrerkvinnegruppen kunne informere om norske rettsregler på et norskkurs for innvandrerkvinner. For JURK er dette en god anledning til å gi informasjon til en gruppe kvinner som det er vanskelig å nå ut til.

I samarbeid med prinsipiell gruppe ble det laget et foredrag som tar for seg generell familie-, barne- og arverett, samt utlendingsrett. Det ble sendt ut forespørsler til kvinneundervisninger i Oslo om det var interesse for denne type skoling. Responsen var stor og innvandrerkvinnegruppen har i 1997 holdt tilsammen 14 foredrag på 4 forskjellige undervisningssteder. Klassene består av kvinner fra ulike nasjonaliteter med varierte norskkunnskaper, slik at foredragene blir simultantolket.

Tilbakemeldingen fra prosjektene har vært ubetinget positive. Det har vært et stort behov for informasjon til innvandrerkvinner om deres rettigheter og plikter i Norge.

Et eget debattheft til bruk i skoleprosjektene ble utarbeidet høsten 1997, og vil bli tatt i bruk på prosjektene fra våren 1998. Prosjektet er støttet økonomisk av Barne- og familiedepartementet.

Brosjyre

Innvandrerkvinnegruppa hadde høsten 1996 og våren 1997 en medarbeider fra Bosnia som var ansatt på KAJA-titak. I Norge er det over 10 000 personer med serbo-kroatisk opprinnelse. Som ledd i integreringsprosessen er det svært viktig å nå ut med generell rettsinformasjon til denne gruppen.

Høsten 1996 startet medarbeideren derfor arbeidet med å oversette JURKs egen brosjyre «Innvandrerkvinnens rettsstilling» til bosnisk. Brosjyren ble trykket høsten 1997, og skal nå videreformidles til bosniere. Oversettelse og trykking ble finansiert av Justisdepartementet og Utlendingsdirektoratet.

Den norske utgaven av brosjyren må også omarbeides og oppdateres. Innvandrerkvinne-gruppen startet høsten 1997 arbeidet med å gjøre omfattende endringer i brosjyren «Innvandrerkvinnens rettsstilling».

Rettspolitisk arbeid

Høringer

I løpet av 1997 skrev innvandrerkvinnegruppa høringer til foreslåtte endringer i lov om statsborgerskap, utlendingsloven og utlendingsforskriften. Se liste over høringsuttalelser under punkt 5 om RPG.

JURK ble høsten 1997 invitert til lukket høring på Justisministerens kontor, vedrørende oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag for innvandrerkvinner som blir mishandlet i ekteskapet. Det var ønskelig med en gjennomgang da det ser ut som om praktisering av reglene ikke er i samsvar med retningslinjene gitt av Justisdepartementet. Spørsmålet var om det er praksis eller reglene som må endres for å oppnå rettssikkerhet for disse kvinnene. JURK var representert med en fra innvandrerkvinnegruppen og en daglig leder.

Opplæring

Som ledd i den interne skoleringen av innvandrerkvinnegruppen, har eksterne foredragsholdere gitt opplæring om utlendingsloven med utlendingsforskriften og fri rettshjelp i utlendingssaker.

Innvandrerkvinnegruppa har også i år hatt felles opplæring med JUSS-BUSS.

Det ble arrangert besøk hos MIRA-senteret og Oslo Røde Kors Internasjonale senter for medarbeiderne som jobber med innvandrerkvinner. Det var enighet om at vi gjensidig skal henvise kvinnene til hverandre, slik at kvinnene totalt sett får den hjelp og oppfølging som de trenger.

3. VOLDS - OG MISHANDLINGSGRUPPA

Generelt om gruppas arbeid

Gruppa gir veiledning og rettshjelp til kvinner som er eller har vært utsatt for mishandling, voldtekt, incest eller andre overgrep. Det gjelder såvel psykisk som fysisk mishandling. Sakene er generelt meget omfattende og tidkrevende.

Gruppas målsetning er å nå ut med generell rettsinformasjon om mishandlede kvinners rettstilling. I den forbindelse er det viktig å profilere gruppas arbeid for å nå de kvinner som har behov for JURKs bistand på området.

Volds- og mishandlingsgruppa hadde våren 1997 4 medarbeidere. Høsten 1997 bestod gruppa av 5 medarbeidere.

Saksbehandling

Generelt

Karakteristisk for alle volds- og mishandlingssakene er at de går over lang tid, slik at det blir flere saksbehandlere som er involvert i saken. Det gjelder særlig søknader om statlig voldsoffer- og billighetserstatning.

Innhenting av dokumentasjon til erstatningssøknader er ofte vanskelig. Problemene er spesielt store når det gjelder innhenting av dokumentasjon for overgrep som ligger langt tilbake i tid. Det kan by på problemer å hente ut informasjon fra dataregistre. Enkelte steder er all informasjon fra før 1986 slettet. En del krisesentre kan ikke dokumentere at en kvinne har oppholdt seg der fordi de ikke fører lister over brukerne. Det samme problemet merkes også når det gjelder støttesentre mot incest.

Disse forholdene kan gjøre det svært vanskelig å dokumentere overgrep som ligger noe tilbake i tid. Det er vanskelig å få innvilget erstatning fra staten dersom overgrepene i liten grad lar seg dokumentere.

Et annet problem er at leger og terapeuter bruker svært lang tid på å svare på våre henvendelser vedrørende dokumentasjon av overgrep mot klientene. Mye tid og ressurser brukes til å purre på svarene.

Kvinner henvender seg til JURK for å få hjelp til å løse ulike problemer. Under samtalen kan det etterhvert fremkomme at hun har vært utsatt for seksuelle overgrep eller annen mishandling. Vi synes det er viktig å fange opp signaler om at det har skjedd slike overgrep. Se forøvrig eget kapittel om vold og mishandling på side 36.

Mange av kvinnene er i tvil om de skal anmelde overgrep og ønsker informasjon om bistandsadvokatordningen. Vi har derfor også hatt en del rådgivnings- og henvisningssaker.

I tillegg til de klientene vi har hatt en stund, mottok volds- og mishandlingsgruppa 75 nye klienter i løpet av året. Til sammenligning mottok gruppa 33 nye henvendelser i 1996. Volds- og mishandlingsgruppa har derfor hatt et stort arbeidspress i 1997, og dette er begrundet for at gruppa ble styrket med en ekstra medarbeider i høstsemesteret.

Voldsoffer- og billighetserstatningssøknader

Kvinner trenger støtte og tett oppfølging for å komme igjennom den nødvendige prosessen det er å sende en erstatningssøknad. Vi opplever at disse kvinnene kommer styrket ut av prosessen og lettere kan ta fatt på hverdagen igjen. En del av sakene inneholder lite juss. Rollen som medmenneske er ofte like viktig som det å gi ren juridisk bistand.

I 1997 har JURK på vegne av klienter, fått tildelt to erstatninger fra staten. Per januar 1998 har JURK i alt 50 voldsoffer- og billighetserstatningssaker i arbeid eller til vurdering hos Justisdepartementet eller Fylkesmannen.

JURKs arbeid på området er anerkjent. Gruppa har hatt økt pågang av henvendelser fra fagpersoner som advokater og leger med spørsmål om voldsoffer- og billighetserstatning.

Rettsinformasjon

JURK har utarbeidet et standardskriv "Erstatning fra staten til voldsopfre" som gis ut til klientene.

I tillegg har JURK en brosjyre om «Mishandlede kvinners rettsstilling». Høsten 1997 startet arbeidet med å revidere brosjyren.

Nye regler om besøksforbud og et prøveprosjekt om voldsofferalarm, er startet opp som et tilbud til enkelte kvinner som blir utsatt for alvorlige trussler. I arbeidet med å gi rettsinformasjon har JURK erfart at det er stor mangel på kunnskap om disse reglene, også blant de som arbeider med å hjelpe voldsutsatte kvinner. Det er stor mangel på en systematisk og grundig informasjon om rettstilstanden på området. Brosjyren vil tilfredsstillende behovet for kunnskap og informasjon når den er ferdig.

Arbeidet med brosjyren er finansiert med støtte fra Fredrikke Tønder Olsen og Martha Webergs legat og Lovsamlingsfondet. Stipendiat Kjell Andorsen fra Universitetet i Oslo er faglig veileder.

Volds- og mishandlingsgruppa har hatt et samarbeid med prosjektet Ta Natta Tilbake i Trondheim. På vårparten hadde JURK besøk av to representanter fra prosjektet. Resultatet av samarbeidet er artikkelen «Erstatning ved overgrep», som er inntatt i TNTs hefte om voldtekt.

Prinsipielt arbeid

I forbindelse med arbeidet med voldsoffererstatning og praksis ved behandling av disse søknadene foretok VM-gruppa en undersøkelse hos landets fylkesmannskontorer. Undersøkelsen gjaldt kravet til anmeldelse når overgrepet er ukjent. Vilkåret er at anmeldelsen skal være foretatt «uten unødig opphold» etter overgrepet, se forskriftene § 5.

Undersøkelsen viste at det er svært ulik praksis fra kontor til kontor. Hva som defineres som «uten unødig opphold» kan variere fra ca 4 dager til 2 måneder! Volds- og mishandlingsgruppen vil følge opp resultatet av undersøkelsen ved gjøre forvaltningen oppmerksom på fylkesmanns-kontorenes ulike praksis. For voldsofre er det viktig at kravet til «uten unødig opphold» ikke blir tolket strengt, da det dreier seg om mennesker som har vært utsatt for overgrep og som ikke alltid handler rasjonelt. Forvaltningen må få en helhetlig praksis som er rettferdig og liberal.

Volds- og mishandlingsgruppa var representert ved seminaret «Kvinner i kriser», som ble avholdt på Stortinget. Arrangører var kvinnegruppa til Kristelig Folkeparti. Det var en bred tverrfaglig behandling av problemet vold mot kvinner. På konferansen møtte foruten ulike politiske partier, personer med faglig kompetanse på mange områder. Krisesenteret og Kompetansesenteret for voldsofre deltok, samt politimesteren i Oslo. JURK ga en presentasjon av volds- og mishandlingsgruppa, og hva JURK kan tilby av bistand til kvinner som har vært utsatt for vold.

Gruppa har skrevet artikkel i Kvinnejournalen om «Ertstatning ved overgrep».

Volds- og mishandlingsgruppa har også deltatt i arbeidet med å utarbeide høringsuttalelse til seksuallovbruddsutvalgets innstilling. Sammen med prinsipiell gruppe er det skrevet en artikkel til Kritisk Juss om uaktsom voldtekt.

Under JURKs studietur til Guatemala i 1996 hadde VM-gruppa et møte med organisasjonen «COPRODIMU» i Guatemala City. De arbeider med å gi støtte og beskyttelse til mishandlede kvinner. JURK ønsket å opprettholde kontakten med denne gruppen og dette ble muliggjort ved at studieturen også i 1997 gikk til Guatemala.

I forkant av årets tur skolerte medlemmer av VM-gruppa studieturdeltakerne og det ble arrangert møter med krisenterbevegelsen i Norge. Hensikten var å videreformidle krisesenterbevegelsens erfaringer fra arbeidet med å bygge opp krisesentre i Norge. Sidsel Aas i krisesentersekretariatet var behjelpelig med informasjon på spansk. JURK besøkte også det eneste krisesenteret i Guatemala: Nuevos Horizontes i Quetzaltenango. Mer om dette kan leses i en egen studieturrapport som kan fås ved henvendelse til JURK

Skolering

I 1997 foreleste Dr Erik Kreyberg Normann ved en torsdagslunsj på JURK. Han informerte om arbeidet ved Aker sykehus for seksuelt misbrukte barn og om problemer relatert til incest.

Politifullmektig Jon Anders Hasle fra kriminalavdelingen ved Oslo politikammer deltok ved en torsdagslunsj og orienterte om den nye regelen i straffeprosessloven som omhandler besøksforbud.

I forbindelse med TNT prosjektet var JURK i kontakt med bistandsadvokat Solveig Høgtun. Hun har utarbeidet et standardskriv om bistandsadvokatens rolle. Dette skrivet kan VM- gruppa bruke i sitt interne arbeid.

Volds- og mishandlingsgruppa har systematisk kontakt med andre organisasjoner som arbeider med voldsutsatte kvinner og barn. Dette er en viktig del av den almenne skoleringen av medarbeiderne.

Høsten 1997 besøkte gruppa både Stiftelsen Støttesenteret mot Incest og Krisesenteret i Oslo. Begge steder var det omvisning i lokalene, etterfulgt av et lærerikt møte med daglig leder og ansatte.

Videre hadde gruppa et møte med Kompetansesenteret for voldsofferarbeid. Det ble utvekslet nyttig informasjon med tanke på et videre samarbeid

Våren 1997 var Volds- og mishandlingsgruppa på besøk hos barneavsnittet ved Oslo politikammer. I tillegg til VM- gruppa deltok også 6 andre fra JURK. Det ble gitt orientering om fremgangsmåten ved etterforskning og forberedelsene frem til rettsak. Gruppa fikk se avhørsrommet som er spesielt innredet med tanke på avhør av barn som har vært utsatt for overgrep. Det ble også gitt en redegjørelse for politiets utrykning ved husbråk. Til slutt ble det gitt en gjennomgang av hva som konkret skjer når man kommer for å anmelde en sak.

4. PRINSIPIELL GRUPPE

Generelt om gruppas arbeid

Gruppas arbeid består i drive prinsipielt og forebyggende arbeid samt å gi generell rettsinformasjon til kvinner.

Et av gruppas formål er å bevisstgjøre kvinner om deres juridiske rettigheter. JURKs saksmateriale viser at kvinner ofte har mangelfull eller feilaktig informasjon om sin rettslige stilling. Gjennom vår rettsinformasjon ønsker vi å forebygge konflikter.

Det prinsipielle arbeidet drives ved å rette henvendelser til ulike organisasjoner og instanser. Gjennom det rettspolitiske arbeidet ønsker JURK å nå ut med kunnskap og erfaringer som er tilegnet gjennom saksbehandlingen.

Gruppa besto våren og høsten 1997 av 5 medarbeidere.

Rettsinformasjon

Skoleprosjekt

Prinsipiell gruppe henvender seg hvert semester til videregående skoler i Oslo hvor vi gir tilbud om vårt skoleprosjekt. Prosjektet gjennomføres ved at medlemmer i Prinsipiell gruppe informerer om JURKs arbeid og oppfordrer til diskusjoner i klassene om ulike juridiske temaer. For skoleprosjektene benyttes et eget hefte som JURK har utarbeidet om likestilling. Oppgavene i heftet berører likestilling på områdene arbeidsrett, trygderett og familierett. Vi legger vekt på å belyse forskjellen mellom teori og praksis på rettsområder elevene vil komme i kontakt med.

I år har gruppa holdt 8 foredrag/kurs på videregående skoler i Oslo. Erfaringene fra skoleprosjektene er gode, og vi får positiv tilbakemelding fra de skolene som har engasjert oss.

Sammen med Innvandrekvinnegruppa har Prinsipiell gruppe utarbeidet et skoleprosjekt rettet mot innvandrerkvinner på voksenopplæringskurs som tar sikte på å informere innvandrerkvinner om deres rettigheter og plikter i det norske samfunnet. Se forøvrig under punkt 2 om Innvandrerkvinnegruppen.

Artikler

I likhet med tidligere år er det skrevet artikler til JURKs faste spalte i Kvinnejournalen. Tema for artiklene har vært reglene om skjevdeling i ekteskapsloven, den rettslige situasjonen ved ugift samliv, fri rettshjelp og en gjennomgang og kritikk av seksuallovbruddsutvalgets forslag til liberalisering av pornolovgivningen.

I Tidsskrift for Kritisk Juss har vi skrevet en god artikkel om kriminalisering av uaktsom voldtekt. Endringer i straffelovens sedelighetskapittel er et viktig rettspolitisk tema. Kvinners manglende rettssikkerhet når de utsettes for vold og seksuelle overgrep må påpekes. JURK ønsker å markere organisasjonens standpunkt som er basert på erfaringer fra Volds- og mishandlingsgruppas arbeid.

Rettspolitisk arbeid

Høringsuttalelser

Prinsipiell gruppe har i samarbeid med Volds- og mishandlingsgruppa utarbeidet høring om seksuallovbruddsutvalgets innstilling. JURK har skrevet om kriminalisering av uaktsom voldtekt og om innføring av en ny regel som fokuserer på samtykke/ frivillighetsaspektet. Det ble skrevet uttalelse om nedsettelse av den seksuelle lavalder, der vi i motsetning til utvalgets flertall ikke ønsket at denne skulle senkes fra 16 til 15 år. JURKs uttalelse om liberalisering av pornografi-bestemmelsene i straffeloven går også imot innstillingen til flertallet i utvalget.

Arbeidet med høringen til seksuallovbruddsutvalgets innstilling var særdeles viktig sett i kvinnerettslig perspektiv, og har medført en generell heving av det rettspolitiske nivå i organisasjonen.

Høringsuttalelsen er sendt til politikerere, statsadvokater, journalister, professorer, interesseorganisasjoner og andre som har vært interessert i JURKs juridiske vurderinger om emnet.

JURK har mottatt høringer som prinsipiell gruppe har vurdert faller utenfor JURKs kompetanse område. Disse er derfor høflig avvist.

Annet arbeid

Våren 1997 deltok JURK på to åpne seminarer på Stortinget om «Kvinner og vold» og «Enslige forsørgeres livssituasjon». JURK holdt innlegg og deltok aktivt i debatten.

Høsten 1997 ble JURK invitert til å holde foredrag på et åpent seminar om seksuallovbruddsutvalgets innstilling. Tema var uaktsom voldtekt og senking av den seksuelle lavalder. Seminaret ble arrangert av Kristelig Folkepartis Kvinner (KrFK) og ble avholdt på Stortinget.

Arbeidet med seksuallovbruddsutvalgets innstilling førte også til at JURK ble invitert av Rettspolitisk Forening til å delta i paneldebatt om uaktsom voldtekt. I tilknytning til paneldebatten ble JURK intervjuet av TV 2 om vårt syn.

JURK har også vært representert på Likestillingskonferansen arrangert av Kompetansesenteret for likestilling.

JURK var representert ved en daglig leder på seminar i Danmark om erfaringer med tvungen megling for foreldre, ved samlivsbrudd og i barnefordelingssaker. Inntrykk og oppsummering av konferansen ble formidlet i en artikkel til Kritisk Juss.

Etter en henvendelse fra Norsk Kvinne- og Familieforbund skrev gruppen en betenking over tema underholdsplikten mellom ektefeller.

5. RETTSPOLITISK GRUPPE (RPG)

Generelt

RPG har ansvaret for å koordinere det rettspolitiske arbeidet som foregår i tverrgruppene. Høringsuttalelser og andre offisielle uttalelser fra JURK godkjennes i RPG. RPG er også ansvarlig for den interne skoleringen på JURK.

Arbeidsoppgavene for medlemmene blir følgelig i all hovedsak å skolere seg, vurdere, korrigere og komme med tilbakemelding på høringsuttalelser som er utarbeidet i de ulike tverrgruppene.

RPG består av en representant fra hver av tverrgruppene, samt daglig leder.

RPG vår 1997:

Barbro Tveite	Volds- og mishandlingsgruppa
Mariann Helen Olsen	Prinsipiell gruppe
Bente Selstad Hansen	Innvandrerkvinnegruppa
Siv Rørvik	Bredtveitgruppa
Irene Sandlie	Daglig leder

RPG høsten 1997:

Anne Evenrud	Volds- og mishandlingsgruppa
Hanne Solheim	Innvandrerkvinnegruppa
Ingeborg Sæveraas	Prinsipiell gruppe
Marianne Weel Kreutz	Bredtveitgruppa
Anne Karin Storhaug	Daglig leder

Internskolering

RPG organiserer torsdagslunsjer med eksterne forelesere på ulike faglige områder. Hvilke emner som velges hvert semester avgjøres etter en vurdering av hvilke områder JURK har behov for å styrke sin kompetanse. Torsdagslunsjene er en nødvendig forutsetning for at JURK til enhver tid skal kunne yte kvalifisert rettshjelp. For nærmere informasjon om torsdagslunsjene, se under punktet om internskolering.

Jurketidende er en samling av brev utarbeidet av tidligere saksbehandlere, som inneholder viktig informasjon av rettslig eller praktisk art. Jurketidende har en viktig funksjon i overføringen av kunnskap fra gamle til nye medarbeidere på JURK og er en forutsetning for å bevare kontinuiteten i organisasjonen. RPG gjennomgår og godkjenner innkomne forslag til Jurketidende.

Høringsuttalelser

Høstsemesteret medførte en gjennomgang av flere høringsuttalelser. En særdeles viktig prinsipiell høring var høringen vedrørende seksuallovbruddsutvalgets innstilling. Viktige prinsipielle avgjørelser måtte tas i forhold til begrepet uaktsom voldtekt, endringer av voldtektsbegrepet i straffeloven, endringer av legaldefinisjonen av pornografi og senking av den seksuelle lavalder.

JURK som organisasjon har vært særlig aktiv i denne forbindelse og har deltatt på seminarer på Stortinget, debattmøter og skrevet artikkel til Kritisk Juss. JURKs har fungert som kilde og premissleverandør til politikere og media. Dette medførte at RPG hadde et særlig ansvar for å skolere seg grundig på de ovennevnte temaer.

Arbeidet med høringen til seksuallovbruddsutvalgets innstilling har også medført en generell heving av det rettspolitiske nivå i organisasjonen.

Oversikt over høringsuttalelser utarbeidet av JURK i 1997

- Endringer i forskrifter til utlendingsloven §23 e, g, h, j og §25 samt kommentarer til §37 femte ledd
- Seksuallovbruddutvalgets innstilling vedrørende endringer i straffelovens sedelighetskapittel, herunder uaktsom voldtekt, samtykkebegrepet, pornobegrepet og nedsettelse av seksuell lavalder
- Endringer i forskrifter til utlendingsloven om tilbakekall av oppholdstillatelser
- Endringer i statsborgerloven om erverv av statsborgerskap for barn der far er norsk statsborger
- Endringer i adopsjonsloven om utenlandske adoptivbarns adgang til norsk statsborgerskap

6. STUDIETURGRUPPA

Generelt om gruppas arbeid

JURK arrangerer hvert år en studietur i vårsemesteret. Formålet er flerdelt. Vi ønsker å spre kunnskap om vår egen organisasjon og få informasjon om hvordan kvinneorganisasjoner i andre land arbeider. Videre ønsker vi å skaffe oss kunnskap om kvinners rettsstilling i andre land og generell informasjon om rettsstillingen på områder som er relevante for vårt arbeid.

Våren 1997 besto studieturgruppa av 7 medlemmer.

Studiegruppas oppgaver er å utarbeide program for turen og søke økonomisk støtte til prosjektet.

Årets studietur

I 1996 arrangerte JURK studietur til Guatemala. Vi fikk god kjennskap til guatemalanske kvinners stilling, og knyttet viktige kontakter i landet. JURK mente det var viktig å følge opp fjorårets reise for å få benyttet de kunnskapene vi hadde tillegnet oss. Den 30. juni - 10. juli 1997 reiste derfor 9 jurkere til **Guatemala**.

Forberedelser

Det ligger en ekstra utfordring i å følge opp et prosjekt. Årets tur skulle bygge videre på de kunnskaper som JURK tilegnet seg i fjor. Vi fokuserte derfor først og fremst på temaer som organisasjonene i Guatemala hadde uttrykt at de ønsket mer informasjon om. Vi avtalte derfor møte med flere av de samme organisasjonene som JURK hadde møte med i 1996. Organisasjonene var spesielt interessert i å få informasjon om blant annet krisesentrene i Norge, Samenes rettstilling og voldsoffererstatningsordningen.

Fredsavtalen i Guatemala ble undertegnet i desember 1996, seks måneder etter at JURK var i Guatemala første gang. Vi ønsket å se om arbeidet med å informere om og gjennomføre fredsavtalens deler var startet. Det er en av de viktigste utfordringer Guatemala står ovenfor, og var derfor noe vi ønsket å fokusere på. Vi ville også forsøke å viderefremme JURKs arbeid og erfaring med spredning av rettsinformasjon. I den forbindelse arrangeret vi møter med endel organisasjoner som vi hadde særlig interesse av å møte, som JURK ikke møtte i 1996.

Studieturen var et faglig og økonomisk ambisiøst prosjekt. JURKs driftsmidler er i all hovedsak øremerket saksbehandlingen, slik at en studietur må finansieres med andre midler. I år ble turen hovedsaklig finansiert av Utenriksdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Norske Kvinnelige Juristers Forening, Instituttet for rettssosiologi, Universitetsforlaget og av deltagerne selv.

I månedene før turen gjennomførte deltagerne et omfattende skoleringsprogram. I tillegg til den videreformidling av kunnskap som fjorårets reisende gjorde, arrangerte studieturgruppa en foredragsrekke der representanter fra myndighetene og ulike organisasjoner som er engasjert i Guatemala, stilte opp for å gi oss en bakgrunn for den politiske, økonomiske, kulturelle og sosiale situasjonen i landet. Blant disse var Petter Skauen i Kirkens Nødhjelp, Fredrik Arthur fra Utenriksdepartementet, Stener Ekren fra Institutt for Menneskerettigheter og Lars Pira, Guatemalas ambassadør i Norge.

Før turen ble det også arrangert et intensivkurs i spansk.

Gjennomføring

Norges Ambassadør i Guatemala, Arne Aasheim, Petter Skauen og vår tolk, Astrid Hagen de Huerta, var til uvurdelig hjelp i Guatemala. De var behjelpelige med utformingen av det endelige programmet, og ordnet en rekke avtaler med organisasjoner på ulike steder i Guatemala. I løpet av turen gjennomførte vi 18 møter bl a med FNs verifikasjonskomite MINUGUA, Borgermesteren i Quetzaltenango, CONAVIGUA, Tierra Viva, Bufete Popular, Coordinadora de Organizaciones Maya de Sololá, Krisesentere «Nueve Horizontes» i Quetzaltenango, Rigoberta Menchu Foundation og Høyesterett.

Vi ønsket å få et bilde av kvinnes situasjon i hele Guatemala. Av den grunn var det viktig for oss å møte organisasjoner og kvinnene utenfor storbyen Guatemala City. Vi leide en minibuss og reiste til flere småsteder i forskjellige deler av landet hvor vi møtte forskjellige organisasjoner, i tillegg til møtene med større organisasjoner i Guatemala City. På den måten fikk vi oppleve de enorme kontraster som det er mellom by og land i Guatemala.

Det er også vesentlige forskjeller på situasjonen for urbefolkningen og resten av befolkningen. Arbeidet med å informere om fredsavtalens innhold til urbefolkningen, var etter vår oppfatning kommet godt i gang. Men det er svært ressurskrevende å drive omfattende informasjonsarbeid, slik at Guatemala er avhengig av FNs støtte.

Vi fulgte opp solidaritetsbesøkene fra turen i 1996. Vi besøkte enkene i Tinamit Ajaf, «Den Allmektiges by», utenfor San Martin. Landsbyen er bygget opp ved hjelp fra Kirkens Nødhjelp. Vi fikk også tid til å besøke et kooperativ drevet av kvinner i San José ved Stillehavskysten og SOS-barnebyer der flere av oss har fadderbarn.

Etterarbeid

Etter studieturen laget vi en omfattende rapport om studieturen. Den ble ferdig desember 1997 og er sendt ut til alle som støttet turen og andre interesserte. Rapporten kan fås ved henvendelse til JURK.

7. PROSJEKTER

Generelt

I tillegg til saksbehandlingen og partsrepresentasjon i konkrete saker, står JURK for et bredt informasjonsarbeid. Utarbeidelse av brosjyremateriell er en viktig del av dette arbeidet, og vår erfaring er at vi på denne måten kan nå ut til flere kvinner. JURK arbeider under prinsippet om «hjelp til selvhjelp». Bruken av brosjyrer gjør klientene bedre i stand til å orientere seg om sin rettsstilling og fremme sine rettigheter. Mange kvinner ønsker vår bistand etter at en tvist har oppstått. Informasjon har i så måte en klar forebyggende effekt, og mange konflikter blir mindre ressurskrevende når det eksisterer lettfattelig informasjon i form av brosjyremateriell. Dette vil også lette presset på rettsapparatet og på offentlige kontorer.

Da de ordinære driftsmidler er forbeholdt konkret saksbehandling, søkes det om ekstern støtte til brosjyreprosjekter.

Årets prosjekter

Samboerkontrakt

JURK får stadig henvendelser fra kvinner med spørsmål om det finnes en standardkontrakt for samboere. Hittil har vi gitt allmen rettsinformasjon, bla ved å sende ut brosjyre som omhandler rettsreglene ved ugift samliv. Det kan være vanskelig å standardisere alle de ulike forhold som oppstår i forbindelse med ugift samliv. JURK har likevel satt i gang arbeidet med å lage en standard samboerkontrakt, som kan tilpasses ulike forhold. Kontrakten forventes ferdig våren 1998.

Odels- og åsetesrett

JURK har i den senere tid hatt en økning i antall saker vedrørende odelsrett og skiftesaker der odelsgård utgjør det vesentligste av delingsgrunnlaget. Vi har registrert at behovet for veiledning og informasjon er stort innenfor dette rettsområdet. Det foreliggende brosjyrematerialet på området var etter vår erfaring for knapt.

På denne bakgrunn ble det sommeren 1996 satt i gang utarbeidelsen av en brosjyre som tar for seg de mest sentrale emnene innenfor odels- og åsetesretten. Det blir særlig lagt vekt på kvinners stilling som odelsjenter og de problemer som oppstår ved skilsmisse for kvinner som har «giftet seg til en odelsgård».

Da Odels- og åsetesretten er et svært komplisert rettsområde og Landbruksdepartementet har uttrykt interesse for å bruke brosjyren internt i sitt arbeid, har det vært nødvendig å gjøre brosjyren noe mer omfattende enn planlagt. Arbeidet pågikk i hele 1997. Brosjyren ble ferdig ved årskiftet og ble levert til trykking februar 1998.

Innvandrerkvinnens rettstilling

«Innvandrerkvinnens rettstilling» ble oversatt til bosnisk med økonomisk støtte fra Justisdepartementet og Utlendingsdirektoratet. Arbeidet med å omarbeide og oppdatere den norske utgaven av brosjyren startet høsten 1997 og forventes ferdig våren 1998.

Skoleprosjekt for innvandrerkvinner på voksenopplæringskurs

Våren 1997 startet arbeidet med å utarbeide et eget skoleprosjekt for innvandrerkvinner på voksenopplæringskurs. Prosjektet er meget etterspurt. Et eget debatthefte til bruk i klassene ble derfor laget høsten 1997. Se mer om prosjektet under punkt 2 om Innvandrerkvinnegruppas arbeid.

Mishandlede kvinners rettstilling

Høsten 1997 startet arbeidet med å omarbeide og oppdatere brosjyren «Mishandlede kvinners rettstilling». Brosjyren er ferdig våren 1998. For mer informasjon om prosjektet, se under punkt 3 om Volds- og mishandlingsgruppas arbeid.

Jurkenettverk

Våren 1997 arbeidet en nedtrapper med å lage et nettverk over gamle JURKere. JURK har ikke tatt vare på opplysninger om sine tidligere medarbeidere. Det fantes kun et mangelfullt arkiv, der arbeidssted og kompetanse ikke var registrert. Det er en stor fordel for en organisasjon å ta vare på verdifulle kontakter, slik at vi kan bruke deres kompetanse mer aktivt i saksbehandlingen og det rettspolitiske arbeidet.

Det var vanskelig å finne adressene til de 485 tidligere medarbeiderne. Noen adresser ble aldri funnet, og en del forespørsler kom i retur på grunn av ukjent adresse. Totalt har vi fått tilbakemelding fra 167 tidligere medarbeidere som ønsket å være registrert i nettverket.

Jurkebulletin

I forlengelsen av arbeidet med nettverket skal det en gang i semesteret sendes ut Jurkebulletin til alle som er registrert i arkivet. Bulletinen skal inneholde informasjon om situasjonen i JURK, om arbeidet som drives o.a. Den halvårlege bulletinen skal også være en påminner om at de som har skiftet arbeidssted eller arbeidsområde må melde fra til JURK, slik at nettverket til enhver tid kan være oppdatert. Den første Jurkebulletinen ble sendt ut i desember 1997.

8. FELLESSEMINARET

Generelt

Hvert år arrangeres fellesseminar for alle studentrettshjelpstiltakene i landet; Jussformidlingen, JussHjelpe, StudentJussHjelpe, Juss-Buss og JURK.

På seminaret blir sentrale juridiske emner og problemstillinger tatt opp og diskutert. Hensikten med seminaret er å gi tiltakene mulighet til å oppdatere sin kunnskap og øke sin faglige kompetanse. I tillegg er seminaret et verdifullt arrangement for å utveksle erfaringer og diskutere hva som kan gjøres for å forbedre saksbehandlingen for klientene. Fellesseminaret fører også til at rettshjelpstiltakene blir bedre samkjørt, noe som igjen gir klientene bedre hjelp og mer lønnsom utnyttelse av ressursene. Fellesseminaret representerer en kontinuerlig evaluering av rettshjelpsarbeidet, noe som i neste omgang kommer klientene til gode i form av et bedre rettshjelpstilbud.

Det blir engasjert ledende jurister fra ulike rettslige instanser til å holde innlegg, foredrag, samt lede debatten.

Fellesseminaret finansieres ikke av rettshjelpstiltakenes ordinære driftsmidler. Driftsmidlene er forbeholdt konkret saksbehandling, og kan ikke benyttes til opplæring og prinsipielt arbeid. Det søkes derfor eksterne bidragsytere om støtte til seminaret.

Organisasjonene bytter på ansvaret for faglig program, arbeidet med rapportskrivning, søke om økonomisk støtte, føre regnskap samt å ta seg av den praktiske delen av seminaret.

Årets seminar

I 1997 var Jussformidlingen hovedarrangør for seminaret som fant sted på Ustaoset. JURK hadde ansvaret for å søke om økonomisk støtte til arrangementet.

Hovedtemaet for årets seminar var klientbehandling og forhandlingsteknikk, med vekt på skriftlig saksbehandling og korrespondanse med motpart. Deltakerne ble dessuten skolerte på forbrukerrett, juristetikk i offentlig forvaltning og reglene om fri rettshjelp.

Følgende foredrag ble holdt:

«Alternativ tvistebehandling» ved Forbrukerombud Torfinn Bjarkøy, «Fri rettshjelp» ved Siri Pettersen fra Justisdepartementet, «Juristetikk i offentlig forvaltning» ved Knut Svalheim fra Justisdepartementet, «Advokatetikk og klientbehandling» ved advokat Rolf Bech-Sørensen, «Forholdet til motpart og forhandlingsteknikk» ved advokat Rolf Bech-Sørensen.

Det faglige utbyttet av fellesseminaret var svært godt. Seminaret ga inspirasjon til fortsatt engasjement og rettshjelpsarbeid, og bidro til å styrke kontakten mellom tiltakene.

KAP IX

INTERN SKOLERING

Generelt

Det foregår en kontinuerlig og omfattende skolering som den enkelte medarbeider og organisasjonen har stort utbytte av. Hevingen av kompetansenivået kommer klientene til gode i form av et bedre rettshjelpstilbud.

JURK anser det som svært viktig å holde medarbeiderne faglig oppdatert på de juridiske områder som vi hovedsaklig arbeider innenfor. Det er også viktig med praktisk skolering i saksbehandling og partsrepresentasjon. Vi forsøker derfor å øke medarbeidernes kompetanse på dette området, det være seg strategitenkning, forhandlingsteknikk o.l.

Opplæringsuken

Hvert semester arrangeres egen opplæring for nyansatte medarbeidere i JURK. Hensikten er å informere medarbeiderne om organisasjonen, gi en generell innføring i saks- og klientbehandling, samt oppdatere og øke den faglige kompetansen på sentrale juridiske emner. Opplæringsuken har dessuten en sosial funksjon, fordi den bidrar til at medarbeiderne blir kjent med hverandre, noe som igjen skaper trygghet i arbeidssituasjonen.

Det blir invitert foredragsholdere både fra universitetet, offentlig forvaltning og andre offentlige instanser til å holde innlegg og lede diskusjonen under opplæringsuken.

Programmet for opplæringsuken våren og høsten 1997 følger vedlagt, se vedlegg nr 3 og 4.

Tverrgruppenes opplæring

Tverrgruppene har et selvstendig ansvar for den interne opplæring av medarbeiderne. For nærmere informasjon om den interne skoleringen, se under de respektive tverrgruppenes arbeid.

Torsdagslunsj

Flere ganger pr semester inviteres eksterne foredragsholdere til å foredrag om ulike rettsområder som er av interesse for vårt arbeid. Foredragene er ment å være av mer uformell karakter og avholdes under vår ordinære lunsjtid. Foredragen holder alltid et høyt faglig nivå og er svært viktig for at saksbehandlerne skal yte kvalifisert rettshjelp.

Oversikt over temaer for torsdagslunsjer 1997

Våren 1997

- Midlertidig forføyning/utlegg m.m. Dommerfullmektig Karianne Brønlund, Oslo Namsrett
- Arbeidsrett/opsigelsesvernet Advokat Tom Beck
- Skifteoppgjør/forhandlinger Advokat Inger Lise Sætren

Høsten 1997

- Besøksforbud Politijutnant Jon Anders Hasle, Oslo politikammer
- Seksuelt misbrukte barn Overlege Erik Kreyberg Normann, Aker sykehus
- Språk - kurs Filolog Dag Gundersen, Institutt for leksikografi, UiO og Norsk språkråd
- Barnerett / Samværsavtaler Advokat Rikke Lassen
- Arbeidsrett Advokat Tom Beck
- Midlertidig forføyning / Oppløsning av sameie Dommerfullmektig Wilhelm Blikstad, Oslo Namsrett

OVERSIKT OVER SKRIFTLIG MATERIALE

Brosjyrer

- Innsattes rettigheter
- Ugift samliv
- Mishandlede kvinners rettsstilling
- Separasjon og skilsmisse
- Sameie
- Seksuelt misbrukte barns rettsstilling
- Innvandrerkvinnens rettsstilling, Norsk og Bosnisk
- Enslige forsørgeres rettsstilling
- Miljøet på arbeidsplassen
- Arbeidsavtalen
- Krav på lønn og feriepenger
- Den kvinnelige arbeidstakeren
- Oppsigelse og avskjed
- Kvinner og odel

Skoleprosjekt

- Likestilling - Videregående skoler
- Skoleprosjekt for innvandrerkvinner

Stensiler og standardskriv

- Barnebidrag
- Barnefordeling
- Barnevern
- Ektefellebidrag
- Gjeldsordning
- Generelt om skifte av felleseie
- Overgangsstønad
- Skjevdeling
- Utfylling av ektepakt

Standardformularer

- Avkall på arv
- Viljeserklæring om barn
- Eksigibelt gjeldsbrev
- Erklæring særkullsbarn
- Gjensidig testament
- Samlivsavtale
- Samværsavtale
- Testament over fri tredjedel
- Testament særeie

MEDARBEIDEROVERSIKT

Delalic, Nada	Våren 1997
Gåseidnes, Marit	Våren 1997
Hansen, Bente Selstad	Våren 1997
Holm, Greta	Våren 1997
Homlong, Margrete	Våren 1997
Kristensen, Hanne	Våren 1997
Olsen, Mariann Helen	Våren 1997
Rutgersen, Hege	Våren 1997
Rørvik, Siv Merethe	Våren 1997
Stieng, Mona Kristin	Våren 1997
Tveite, Barbro	Våren 1997
Wattø, Lise Merete	Våren 1997
Andersen, Bente	Våren og høsten 1997
Evenrud, Anne	Våren og høsten 1997
Hellerud, Birgithe	Våren og høsten 1997
Kreutz, Marianne Weel	Våren og høsten 1997
Lohne, Therese	Våren og høsten 1997
Nielsen, Kristina Ahm	Våren og høsten 1997
Sandlie, Irene	Våren og høsten 1997
Schmid, Åshild t	Våren og høsten 1997
Solhaug, Line	Våren og høsten 1997
Storhaug, Anne Karin	Våren og høsten 1997
Sæveraas, Ingeborg	Våren og høsten 1997
Ali, Rehana Inayat	Høsten 1997
Braathen, Anne Kari	Høsten 1997
Graff, Irene	Høsten 1997
Lo, Randi	Høsten 1997
Nielsen, Yngvild Svarva	Høsten 1997
Novsjø, Stine Molstad	Høsten 1997
Olsen, Cecilie	Høsten 1997
Roald, Heidi	Høsten 1997
Schmidt, Mona Løke	Høsten 1997
Aase, Christel	Høsten 1997

PROGRAM FOR OPPLÆRINGSUKA JANUAR 1997

Mandag 06.01.

- 09.15 - 10.00: Vi ønsker velkommen og informerer, v/ Irene Sandlie og Anne Karin Storhaug, daglig ledere
10.15 - 12.00: Praktisk informasjon om saksbehandlingen på JURK v/ Irene Sandlie og Anne Karin Storhaug, daglig ledere
12.00 - 14.00: Felles lunsj (alle tar med et pålegg hver)
14.00 - 16.00: Barnevernsekretariatet v/Else Gjesti

Tirsdag 07.01.

- 09.15 - 12.00: Familierett v/professor Kirsti Strøm Bull
12.15 - 13.15: Lunsj
13.15 - 15.00: Skifterett v/Ole Kr. Sørensen, avholdes i Tinghuset
15.15 - 16.45: Barnerett v/Kirsten Sandberg

Onsdag 08.01.

- 09.15 - 10.45: Utlendingsrett. v/Eli Fisknes, UDI
11.00 - 12.30: Enslige forsørgeres rettsstilling v/Mette Jensen
Rikstrygdeverket
12.30 - 14.15: Lunsj på Brasserie 45
14.15 - 15.45: Asyl- og flyktningerett v/ NOAS

Torsdag 09.01.

- 09.15 - 10.00: Praksis ved avhør av voldsofre, Barneavsnittet v/Anne Rynning Aasen
10.15 - 11.00: Sosialrett v/Øyvind Jensen, Majorstua/Uranienborg sosialsenter
11.30 - 12.00: Lunsj
12.00 - 13.00: Voldsoffererstatning v/Trine Linge
13.15 - Video

Fredag 10.01.

- 10.15 - 12.00: Kvinner i fengsel v/kriminolog Berit Vegheim
12.00 - 12.30: Lunsj
12.30 - 14.00: Fængselsstyret v/byråsjef Sissel Koefoed

-
- 18.00: Fredagspils for de som ønsker det på JURK
19.30..... Middag med nye og gamle Jurkere på Santinos

Juridisk rådgivning for kvinner **JURK**

PROGRAM FOR OPPLÆRINGSUKA / AUGUST 1997

Mandag 18.08.

		<u>Sted:</u>
09.00 - 10.00:	Vi ønsker velkommen og informerer v/Therese Lohne daglig leder	Domus Nova
10.15 - 12.00:	Barnerett v/1. amanuensis Kirsten Sandberg	7. etg
12.00 - 14.00:	Felles lunsj på JURK (alle tar med et pålegg hver)	
14.00 - 16.00:	Barnevernsrett v/Else Gjesti, barnevernssekretariatet Oslo Kommune	

Tirsdag 19.08.

09.15 - 12.00:	Familierett v/professor Kirsti Strøm Bull	6.etg
12.00 - 13.00:	Lunsj	
13.15 - 15.00:	Skifterett v/dommer i Oslo skifterett, Ole Kr. Sørensen	Tinghuset

Onsdag 20.08.

09.00 - 10.45:	Saksbehandling/klientbehandling v/Anne Karin Storhaug daglig leder	6.etg.
11.00 - 12.30:	Utlendingsrett v/Eli Fisknes, Justisdepartementet	6.etg
12.30 - 14.15:	Lunsj på Brasserie 45	
14.15 - 15.45:	Enslig forsørgers rettsst. v/Mette Jensen, Rikstrygdeverket	7.etg
18.00 - 19.30:	Oppholdstillatelse v/Stine Nybø tidl. JUSS BUSS	7.etg

Torsdag 21.08.

09.15 - 10.00:	Praksis ved avhør av voldsofre v/Jon Roger Lund Oslo Politikammer	6.etg
10.15 - 11.00:	Sosialrett v/Majorstua-Uranienborg sosialsenter	6.etg
11.00 - 12.00:	Lunsj	
12.00 - 13.00:	Voldsoffererstatning v/ Fylkesmannens kontor	7.etg
13.15 -	Video / Diskusjon	7.etg

Fredag 22.08.

09.15 - 10.30:	Fri retts hjelp v/Siri Pettersen, Justisdepartementet	7.etg
10.45 - 12.30:	Kvinner i fengsel v/kriminolog Berit Vegheim	7. etg
12.30 - 13.00:	Lunsj	
13.00 - 14.30:	Fengselsstyret v/byråsjef Sissel Koefoed	7.etg

19.30: Middag med nye og gamle Jurkere på Peking House i Vika

Telefon:
22 85 19 00
Faksnr:
22 85 95 98

Telefonhenvendelse:
Man - Ons - Fre
kl 09 - 15
Tor kl 17 - 20

Klientmottak:
Universitetsgt. 22/24
Tir kl 12 - 14
Tor kl 16 - 20

Postadresse:
Postboks 6756
St. Olavs plass
0130 OSLO

Journalnummer/type

Saksbehandlernr.

Saken registrert av
(saksbehandler)

Reg. dato _____

Sak mottatt dato _____

Sendt brev dato _____

Type brev

- Brosjyre/orientering om JURK
 Kort brev
 Langt brev
 Muntlig svar

Er mishandlingskjema utfyllt? Ja Nei

Har JURK henvist til advokat? Ja Nei

Alder <input type="text"/>	Sivil status <input type="text"/>
Antall barn <input type="text"/>	Bosted, fylke, evt. utland <input type="text"/>

Yrke - hovedkategori

Spesifiser

Hel eller deltid

Kontor

Ikke oppgitt

Heltid

Forsørgersystem

- Egen inntekt Fra mannen Andre
 Off. støtteordninger Studielån Ikke oppgitt

Statsborgerskap

kvinnen

mannen, hvis part

barn

Problemområder (fyll ut underpunktnr.)

Hovedpunktnummer

Underpunktnummer

Hovedpunkttekst

Underpunkttekst

Hovedpunktnummer	Hovedpunkttekst	Underpunktnummer	Underpunkttekst

Har kvinnen vært i kontakt med andre rettshjelpere?

- Nei Kontor for fri rettshjelp Andre rettshjelpere
 Privat advokat Juss Buss Ikke oppgitt

Hvorfor valgte kvinnen JURK fremfor det tradisjonelle rettsapparatet?

- Gratis Enkelt/uforpliktende Vet ikke
 Kvinner Godt rykte Andre
 Anbefalt Misfornøyd med advokat Ikke oppgitt

Hvordan fikk kvinnen vite om JURK

- Bekjent Advokat/rettshjelper Plakat/løpeseddel
 Massemedia Kvinnebevegelsen Andre
 Offentlig kontor Krisesenter Ikke oppgitt

REGISTRERINGSSKJEMA FOR MISHANDLINGSSAKER.

Med mishandling forstås fysisk vold såvel som psykisk vold.
Før alltid mishandlingen på mønsterarket.

Dato: _____

Forhold til mishandler

- Ekte mann
- Samboer
- Eks-samboer eller eks-ektefelle
- Far
- Familiemedlem forøvrig
- Ukjent
- Andre
- Ikke oppgitt

Kontakt med andre

- Lege
- Politi
- Krisesenter
- Støttesenteret mot incest
- Psykolog
- Andre
- Ikke vært i kontakt med noen
- Ikke oppgitt

Arten av mishandling

- Fysisk
- Psykisk
- Begge deler
- Ikke oppgitt

Åstedet

- Hjemme
- Både hjemme og ute
- Annet sted
- Ikke oppgitt

Varighet over tid

- Opptil 1 år regelmessig
- Over 1 år
- Engangstilfelle
- Ikke oppgitt

Kvinnens alder

- Opp til 20 år
- 21 - 30 år
- 31 - 40 år
- 41 - 50 år
- Over 50 år
- Ikke oppgitt

Anmeldelse

- Ikke anmeldt
- Anmeldt domfellelse
- Anmeldt trukket tilbake
- Anmeldelse saken henlagt
- Ikke oppgitt

Yrke: _____

Bosted: _____

Annet av interesse: _____